

Nr 137.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående vissa pensioner, understöd och anslag från allmänna indragningsstaten; given Stockholms slott den 21 februari 1930.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen under punkterna 1:0—16:0 hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Cl. Lindskog.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 21 februari 1930.

Närvarande:

Statsministern LINDMAN, ministern för utrikes ärendena TRYGGER, statsråden LÜBECK, BESKOW, BORELL, VON STEYERN, MALMBERG, LINDSKOG, BISSMARK, JOHANSSON, DAHL.

Departementschefen, statsrådet Lindskog, anför härefter:

1:0.

I skrivelse den 31 augusti 1929 har överintendenten och chefen för nationalmuseum anhållit, att Kungl. Maj:t måtte av riksdagen äska anslag till pension åt e. o. amanuensen vid nationalmuseum, filosofie doktorn Karl Ludvig Wählin. Pension åt e. o. amanuensen fil. doktorn K. L. Wählin.

Av handlingarna i ärendet framgår, att Wählin, som den 14 juli 1930 uppnår en lovnadsålder av 69 år, varit anställd vid nationalmuseum alltsedan den 9 januari 1890 eller under något mer än 40 år, av vilken tid

han dock åtnjutit tjänstfrihet inemot 9 år, att han under åren 1896—1904 samt 1913—1916 tjänstgjort som museets sekreterare, och år 1917 förordnats att handhava skötseln av museets bibliotek, samt att hans avlöning under de senaste fem åren med halv tjänstgöring utgjort 3,600 kronor för år förutom dyrtidstillägg.

I sin nyssnämnda skrivelse har överintendenten anfört, bland annat:

Wählin har under sin 39-åriga tjänstgöring vid museet dock åtnjutit tjänstledighet i 8 år för fullgörande av annan syssla — såsom konstkritiker i Stockholms Dagblad — samt i 11 månader för enskilda angelägenheter.

När platsen som museichef erbjöds Richard Bergh, var ett av de villkor han uppsatte, att han fick påräkna Wählin som sekreterare. I denna egenkap gjorde Wählin en högst betydande insats i det stora omdaningsarbetet, som Bergh igångsatte i museet.

Under senare år är det särskilt en avdelning, som haft honom att tacka för den stora utveckling den genomgått under de senare åren, nämligen biblioteket, som han sedan år 1917 förestått. Särskilt skall framhållas Wählins arbete för uppläggande och ordnande av ett arkiv av tidningsurklipp rörande skön konst, ett arkiv som i framtiden för visso kommer att räknas som en av de förnämsta kunskapskällor rörande nutidens konst.

Även på denna plats har Wählin emellertid för museets olika chefer tack vare sin rika erfarenhet, sitt sunda och kloka omdöme betytt en ovärderlig tillgång som stöd och rådgivare vid de svåra och ofta delikata uppgifter, som föreläggas ledningen för nationalmuseum.

I ärendet har vidare ingivits en skrift, undertecknad av ett tjugotal inom konstens och litteraturens områden framstående personer, däribland professorerna O. Björck, A. Blanck, I. G. Clason, A. Hahr, R. Josephson, M. Lamm, A. Lindblom, A. Nilsson, A. L. Romdahl, J. Roosval, H. Schück, O. Sylwan och E. Wrangel samt filosofie doktorerna V. von Heidenstam, E. A. Karlfeldt, T. Hedberg, P. Hallström ävensom riksantikvarien S. Curman. Häri anföres:

Wählin kan blicka tillbaka på ett långt och trofast arbete i den svenska kulturens tjänst. Som redaktör och utgivare av tidskriften Ord och Bild under 38 år har han för vår allmänhet sammanbragt en kulturell skattkammare av förnämligaste art. I den monumentala monografien över målaren Ernst Josephson har Wählin skapat ett av den svenska konsthistoriska litteraturens standardverk. Den djupa och sällsynt personliga uppfattning om konst, åt vilken Wählin ger uttryck i denna monografi, har även besjälats och skänkt bestående värde åt hans verksamhet under en följd av år i den dagliga pressen.

En synnerligen betydande insats har doktor Wählin gjort inom Samfundet De Nio, där han haft säte och fungerat såsom skattmästare ända sedan stiftelsens tillkomst.

Inom nationalmuseum har doktor Wählin tjänstgjort såsom amanuens, såsom sekreterare under den Berghska reformperioden samt därefter som bibliotekarie. Särskilt som överintendenten Berghs högt skattade rådgivare under det krävande och betydelsefulla omdaningsarbetet av nationalmuseum har han för museets utveckling haft den allra största betydelse.

Den pension, som skulle kunna komma doktor Wählin till del för hans tjänst

vid nationalmuseum, skulle vara synnerligen obetydlig. Med tanke fäst på den stora insats, som han såväl inom som utom museet gjort för svenskt kulturliv, våga undertecknade härmed hemställa, det Kungl. Maj:t ville till 1930 års riksdag framlägga förslag om en pension åt Wählin tillmätt med hänsyn tagen till det stora värde hans kulturgärning haft och har för vårt land.

Vidare har statskontoret den 4 november 1929 avgivit utlåtande i ärendet och därvid anfört:

Av vad i ärendet förekommit inhämtas, att pension föreslagits för Wählin dels i hans egenskap av e. o. amanuens vid nationalmuseum dels ock för hans framstående arbete i den svenska kulturens tjänst.

På grund av Wählins anställning vid museet och med hänsyn till föreliggande vitsord om hans synnerligen förtjänstfulla verksamhet vid museet, anser statskontoret, att pension av statsmedel bör vid avgången från hans anställning tillkomma honom med belopp, som med hänsyn tagen till tjänstetidens längd och den avlöning, han åtnjutit, kan anses böra utgöra 2,000 kronor för år räknat.

Beträffande därefter frågan om utverkande av någon ytterligare pension eller något understöd åt Wählin må framhållas, att frågan i denna del undandraget sig bedömande efter de grunder, som komma i tillämpning vid avpassande av pension åt befattningshavare i statstjänst. Statskontoret vill emellertid erinra, att vid riksdagarna 1924 och 1926 behandlats två frågor av liknande beskaffenhet som den nu förevarande. I anledning av propositionen nr 88 beviljade nämligen 1924 års riksdag förste amanuensen hos kommerskollegium fil. dr. A. Vannérus dels en årlig pension å 1,200 kronor dels ock ett understöd för fortsatt vetenskapligt författarskap å 3,800 kronor, med föreskrift bland annat att dyrtidstillägg finge utgå allenast å pensionen. I anledning av väckt motion om beviljande av årligt understöd åt f. d. intendenten O. Granberg såsom ett erkännande av hans förtjänstfulla verksamhet såsom kultur- och konsthistoriker medgav 1926 års riksdag, att Granberg finge åtnjuta ett årligt understöd från allmänna indragningsstaten å 3,000 kronor. Med hänsyn till vad sålunda förekommit och på grund av vad handlingarna i nu förevarande ärende innehålla rörande Wählins framstående verksamhet i den svenska kulturens tjänst, finner sig statskontoret kunna tillstyrka, att något understöd beredes Wählin, som enligt vad statskontoret inhämtat är för sitt uppehälle beroende av sin arbetsinkomst; och statskontoret vill för sin del föreslå ett understödsbelopp av 3,000 kronor, varigenom sammanlagda förmånen skulle för Wählin uppgå till samma belopp, som tillerkänts Vannérus, eller 5,000 kronor. Understödsbeloppet torde emellertid, för att sammanlagda förmåner må uppgå till ett med tolv i fullt krontal jämnt delbart belopp, böra bestämmas till 3,004 kronor. Understödet liksom pensionen torde böra anvisas att utgå från allmänna indragningsstaten samt åtnjutas från och med månaden näst efter den, vari Wählin lämnar sin anställning vid nationalmuseet.

I överensstämmelse med de grunder, som hittills vunnit tillämpning vid beviljande av pension åt e. o. tjänstemän, vill jag förorda att pension beredes Wählin i hans egenskap av e. o. amanuens vid nationalmuseet på det sätt och till det belopp, som av statskontoret blivit tillstyrkt.

Departementschefen.

Emellertid har Wählin, förutom sin verksamhet i nationalmuseets tjänst, utfört en kulturgärning av betydande mått. Såsom mångårig redaktör och utgivare av tidskriften Ord och Bild har han skänkt vårt folk en skattkammarare inom konstens och litteraturens områden av betydande och bestående värde. Det oförtröttade och oegennyttiga arbete i kulturens tjänst, som Wählin härigenom och även på annat sätt utfört, synes mig göra honom väl förtjänt av en erkänsla från det allmännas sida för vad han i detta hänseende bidragit till kulturlivet i vårt land. Jag finner det därför tillbörligt, att för beredande åt honom av en bekymmersfri ålderdom ett särskilt understöd varder honom tillerkänt utöver den pension, som han kan anses böra erhålla som e. o. tjänsteman. I fråga om beloppet av ett sådant understöd och det sätt, varpå detsamma bör utgå, får jag ansluta mig till statskontorets mening.

Under åberopande av vad sålunda blivit anfört får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att e. o. amanuensen vid nationalmuseet, filosofie doktor Karl Ludvig Wählin må från och med månaden näst efter den, då han lämnar sin anställning vid museet, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära *dels* en årlig pension till belopp av 2,000 kronor *dels ock* ett årligt understöd till belopp av 3,004 kronor, med iakttagande likväl, att dyrtidstillägg må utgå allenast å pensionen.

2:o.

Understöd
åt änkan
efter en del-
tagare i Vega-
expeditionen.

»Såsom en gård av det erkännande, varmed svenska folket hyllade förtjänsten av ett stort och lyckligen utfört värv» anvisade 1880 års riksdag i anledning av inom riksdagen väckta förslag om nationalbelöningar åt deltagarna i den med ångaren Vega fullbordade kringseglingen av Asien åt professorn friherre A. E. Nordenskiöld och kaptenen i kungl. flottan sedermera amiralen A. A. L. Palander af Vega ett årligt anslag av 4,000 kronor för dem vardera att från och med år 1881 under deras återstående livstid utgå från allmänna indragningsstaten, utan att dessa anslag finge tagas i beräkning vid frågan om den pension, vartill de eljest kunde vara eller bliva berättigade, varjämte riksdagen ställde till Kungl. Maj:ts förfogande på extra stat för år 1881 ett belopp av 50,000 kronor, att av Kungl. Maj:t användas till lämpliga belöningar åt övriga deltagare i förevarande forskningsfärd; och hade riksdagen vid bestämmande av sistnämnda belopp, därvid det skulle ankomma på Kungl. Maj:t att tilldela vederbörande belöningar i den form, Kungl. Maj:t kunde pröva lämplig, antagit, att dymedelst icke någon belöning torde komma att i värde understiga 1,000 kronor, vilket belopp syntes vara tillräckligt för anskaffande åt män av besättningen å Vega av ett eget hem för deras ålderdom, vilket enligt riksdagens mening

vore den »säkerligen mest kärkomna belöningen för deras ansträngningar och umbäranden».

I Vegafärden deltog dåvarande matrosen, sedermera flaggstyrmannen vid flottan Otto Wilhelm Hansson. Från ovannämnda av riksdagen anslagna belopp å 50,000 kronor tillerkändes genom Kungl. Maj:ts beslut den 7 maj 1880 Hansson en belöning av 1,000 kronor.

Hos Kungl. Maj:t har nu styrelsen för svenska sällskapet för antropologi och geografi, efter framställning av Hanssons änka Hilda Fredrika Hansson, född Bergh, anhållit om beredande av skäligen avpassad pension åt henne.

Av handlingarna i ärendet inhämtas, att änkan Hansson är född den 18 november 1852 och sedan den 27 april 1929 änka efter förre flaggunderofficeren Hansson, att bouppteckningen efter denne utvisade en behållning av 7,929 kronor 86 öre, att änkan Hansson på grund av sjukdom och ålderdomssvaghet vore oförmögen att genom arbete försörja sig samt att hon vore i behov av understöd.

I ärendet har statskontoret den 9 januari 1930 avgivit utlåtande och därvid anfört:

Vid flera tillfällen har riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar beviljat understöd åt änkor efter deltagare i Vegaexpeditionen, senast år 1929, då riksdagen biföll Kungl. Maj:ts proposition nr 72 om understöd å 600 kronor åt förre timmermannen S. Anderssons änka; och såsom framgår av 1925 års riksdags beslut i anledning av Kungl. Maj:ts under punkten 12 i propositionen nr 136 gjorda framställning om understöd åt kommandörkaptenen E. C. Brusewitz' änka har sådant understöd beviljats utan hinder av att vederbörande varit i åtnjutande av gratial från flottans pensionskassa.

På grund härav hemställer statskontoret, det täcktes Kungl. Maj:t föreslå riksdagen medgiva, att änkan Hansson må från och med den 1 maj 1929 under sin återstående livstid, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, från allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt understöd å 600 kronor.

Riksdagens avsikt med den nationalbelöning, som tillerkändes deltagarna i Vegaexpeditionen, synes främst hava varit att bereda dem en tryggad ålderdom. Av handlingarna i nu föreliggande ärende framgår, att änkan efter en deltagare i expeditionen, om ock ej alldeles utblottad, dock befinner sig i sådana villkor, att vederbörande ansett sig böra hos det allmänna för henne söka bistånd. Riksdagen har tidigare i åtskilliga fall behjärtat framställningar om understöd för änkor till deltagare i Vegaexpeditionen, och det synes mig staten värdigt att jämväl i nu förevarande fall räcka en hjälpande hand. I likhet med vad i framställningar till 1921 års riksdag om pension åt amiralen Palanders änka, till 1925 års riksdag om pensioner till kommandörkaptenen Eric Cornelius Brusewitz' änka och båtsmannen Per Magnus Jansson Lustigs änka samt till 1929 års riksdag om

Departement-
schefen.

pension åt förre timmermannen Sven Anderssons änka från då föredragande departementschefers sida framhölls, torde förevarande fråga icke böra bedömas efter sedvanliga grunder för beräkning av änkepension utan snarare betraktas ur den synpunkten, att avsikten med den av 1880 års riksdag beslutade nationalbelöningen bör säkerställas. Mot det av statskontoret föreslagna beloppet, 600 kronor, har jag ingen erinran att göra.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen medgiva, att förre flaggstyrmannen Otto Wilhelm Hanssons änka Hilda Fredrika Hansson, född Bergh, må, räknat från och med den 1 maj 1929, under sin återstående livstid, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, från allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt understöd av 600 kronor.

3:o.

Tilläggs-
pension åt
professor
emeritus
L. V. A.
Stavenow.

Den 14 januari 1914 utnämndes utan föregående ansökning professorn vid Göteborgs högskola Ludvig Vilhelm Albert Stavenow till professor i historia vid universitetet i Uppsala.

Genom beslut den 10 oktober 1929 förklarade statskontoret Stavenow berättigad att från och med månaden näst efter den, vari avgång från sistnämnda tjänst efter den 12 oktober 1929 uppnådd levnadsålder av 65 år komme att äga rum, under återstående livstiden åtnjuta avkortad pension till belopp av 5,700 kronor årligen att utgå enligt bestämmelserna i lagen angående civila tjänst innehavares rätt till pension den 11 oktober 1907. Den 18 oktober 1929 beviljade Kungl. Maj:t Stavenow avsked.

I en av kanslersämbetet för rikets universitet med eget utlåtande den 5 oktober 1929 och yttranden av humanistiska sektionen och det mindre akademiska konsistoriet i Uppsala till Kungl. Maj:t överlämnad ansökning har Stavenow anhållit att få tillgodoräkna sig så lång tid av sin tjänstgöring vid Göteborgs högskola, som erfordrades för erhållande av full professorspension (7,500 kronor).

Stavenow har därvid anfört, bland annat, att han vid Göteborgs högskola tjänstgjort dels såsom tillförordnad professor under tiden den 1 januari 1894—10 oktober 1895, dels ock såsom professor från och med den 11 oktober 1895 till dess han tillträdde professuren i Uppsala, vadan hans tjänstetid vid högskolan uppginge till sammanlagt mer än 20 år.

Såväl humanistiska sektionen som det mindre akademiska konsistoriet och kanslersämbetet hava tillstyrkt Stavenows ansökning.

I ärendet har statskontoret den 28 oktober 1929 avgivit utlåtande och därvid anfört:

Vid bestämmandet för Stavenow av förutnämnda pension å 5,700 kronor, räknades honom tillgodo såsom tjänstår dels den tid av 3 år 3 månader

10 dagar, varunder han innehaft anställning såsom docent vid universitetet i Uppsala, nämligen från och med den 20 september 1890 till och med den 31 december 1893, dels ock tiden efter den 14 januari 1914, då han innehaft professorstjänst vid samma universitet, eller 15 år 8 månader 28 dagar. Då för hel pension motsvarande pensionsunderlaget 7,500 kronor erfordrades 25 tjänstår men allenast 19 tjänstår sålunda kunde tillgodoräknas sökanden, erhöll han en avkortad pension, motsvarande $\frac{19}{25}$ av pensionsunderlaget, eller alltså 5,700 kronor. Under tiden från ingången av år 1894 intill tillträdet av nämnda professorstjänst hade sökanden varit anställd såsom professor vid Göteborgs högskola; men då denna befattning icke är statstjänst, kunde sistnämnda tid icke författningsenligt räknas honom tillgodo vid bestämmande av pensionsbeloppet.

Emellertid har riksdagen medgivit, att beträffande vissa befattningshavare tjänstetid i utomstatlig tjänst må i viss mån tillgodoräknas i pensionsavseende, eller i särskilda fall beviljat motsvarande tilläggspension.

I detta hänseende må erinras, hurusom i det förslag till civil tjänstepensionslag, som förelades 1925 års riksdag och som var avsett att ersätta 1907 års civila pensionslag, ett stadgande upptagits av innehåll, att på Konungens prövning skulle bero att medgiva befattningshavare att såsom tjänstår för pension tillgodoräkna intill $\frac{2}{3}$ av den tid, han utom statens tjänst kunde hava utfört sådant arbete av direkt allmännyttig beskaffenhet, som kunde anses hava varit till särskilt gagn för hans arbete i statstjänst. Lagförslaget, som i nu berörda del icke föranledde någon erinran under behandlingen i riksdagen, förföll emellertid genom kamrarnas skiljaktiga beslut; men samtidigt godkände riksdagen ett tillägg av liknande innebörd till 20 § i lagen den 4 juni 1920 (nr 254) angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk (se lag den 18 juni 1925 nr 215). Den omständigheten, att sålunda beträffande befattningshavare vid kommunikationsverken lämnats medgivande om tillgodoräkning under vissa villkor av utomstatlig anställning ävensom det förhållande, att riksdagen i åtskilliga fall, såsom beträffande generaldirektören May, byråchefen Dickman, överdirektören Falk ävensom vissa lärare vid allmänna läroverk, beviljat tilläggs-pensioner på grund av tjänstgöring i utomstatlig anställning, utgöra utan tveivel goda stöd för sökandens nu förevarande framställning.

Då sökandens tjänstetid såsom professor vid Göteborgs högskola omfattar så lång tid att $\frac{2}{3}$ därav mer än väl täcker vad som för sökanden fattas i 25 års statstjänst, synes tilläggspensionen i detta fall alltså böra motsvara skillnaden mellan 7,500 och 5,700 kronor och således utgöra 1,800 kronor.

Vid flera föregående tillfällen har riksdagen haft att behandla frågor av liknande slag som här föreliggande. Jag anhåller att få anföra några precedensfall. Vid 1918 års lagtima riksdag erhöll professorn vid tekniska högskolan E. G:son Odelstierna tilläggspension av motsvarande slag, varom nu är fråga, därvid han fick tillgodoräkna sig föregående tjänstgöring som lärare vid bergsskolorna i Falun och Filipstad. Professorn vid farmaceutiska institutet T. E. Ekecrantz, som av 1921 års riksdag erhöll fyllnadspension, fick tillgodoräkna sig föregående verksamhet som apoteksföreståndare. Vid 1922 års riksdag fick riksantikvarien K. B. Salin i pensionshänseende räkna sig

Departement-
schefen.

till godo den tid, varunder han varit dels intendent vid Nordiska museets avdelning på Lejonslätten, dels styresman för Nordiska museet och Skansen. Vidare fick vid 1923 års riksdag f. d. professorn vid karolinska institutet J. G. Ekehorn, som, innan han blev professor, under åtskilliga år varit lasarettsläkare, tillgodoräkna sig sin tjänstgöring i sistnämnda egenskap för erhållande av full pension. Slutligen medgav 1928 års riksdag professor emeritus vid universitetet i Uppsala A. Hamberg en tilläggs pension, varvid honom tillgodoräknades viss tjänstgöring vid Stockholms högskola.

Stavenows 20-åriga verksamhet som professor vid Göteborgs högskola synes mig väl kunna uppväga den relativt korta tid, som fattas för att han skulle vara berättigad till full pension som universitetsprofessor. Denna verksamhet torde utan tvekan kunna betecknas såsom ett arbete i det allmänna tjänst och kunna betraktas som fullt likvärdigt med den tjänstgöring av olika slag, som i de av mig nyss anförda fallen tillerkänts betydelse i pensionshänseende.

Mot det av statskontoret beräknade tilläggsbeloppet, 1,800 kronor, har jag intet att erinra. Då Stavenow, som den 18 oktober 1929 erhållit avsked, berättigats att från och med den 1 november 1929 åtnjuta den honom enligt civila pensionslagen tillkommande pensionen, torde tilläggs pensionen böra utgå, räknat från och med sistnämnda dag.

Under åberopande av vad sålunda blivit anført får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att professor emeritus vid Uppsala universitet Ludvig Vilhelm Albert Stavenow må, räknat från och med den 1 november 1929, under sin återstående livstid från allmänna indragningsstaten uppbära en årlig tilläggs pension å 1,800 kronor.

4:o.

Tilläggs-
pension åt
professorn
P. E. Lilje-
qvist.

I en av kanslersämbetet för rikets universitet med eget tillstyrkande utlåtande den 28 januari 1930 och likaledes tillstyrkande yttrande av det större akademiska konsistoriet i Lund till Kungl. Maj:t överlämnad ansökan har filosofiska fakultetens vid universitetet i Lund humanistiska sektion anhallit om beviljande av full pension åt professorn i praktisk filosofi vid nämnda universitet Per Efraim Liljeqvist.

Till stöd för denna framställning har sektionen anført följande:

Liljeqvist inträder den 25 september 1930 i pensionsåldern. En undersökning angående hans tjänstgöring vid universiteten i Uppsala och Lund ger vid handen, att de 25 tjänsteår i statstjänst, som numera erfordras för full pension, icke föreligga. Enligt akademiskt betyg från Uppsala universitet över hans docenttjänstgöring (med offentliga seminarieövningar och enskild undervisning) förordnades han till docent i teoretisk filosofi därstädes den 16 september 1893 samt erhöi med anledning av professorsförordnande

vid Göteborgs högskola under vårterminen 1894 tjänstledighet den 27 februari 1894 och, sedan han kallats till docent i filosofi vid samma högskola, begärt avsked från Uppsala-docenturen den 28 mars 1894. Utnämnd till professor i praktisk filosofi vid Lunds universitet den 29 juni 1906 har han från denna sin befattning åtnjutit följande tjänstledigheter:

- 1) $15/1$ — $31/5$ 1908 för vetenskaplig studieresa utomlands;
- 2) $15/1$ — $14/3$ 1913 för offentligt uppdrag (sakkunnig för Lunds teol. fak.);
- 3) $1/9$ — $31/10$ 1914 för sakkunniguppdrag vid Göteborgs högskola;
- 4) $1/9$ — $31/10$ 1915 för offentligt uppdrag (sakkunnig för Uppsala humanistiska sektion);
- 5) $22/3$ — $19/4$ 1916 endast från undervisningen (sakkunnig för Köpenhamns universitet);
- 6) $15/1$ — $15/3$ 1918 för sakkunniguppdrag vid Göteborgs högskola;
- 7) $15/1$ — $15/4$ 1919 för sakkunniguppdrag vid Göteborgs högskola;
- 8) $26/11$ — $6/12$ 1919 såsom Lunds universitets representant vid universitetsjubileet i Rostock;
- 9) $1/11$ — $30/11$ 1921 för offentligt uppdrag (sakkunnig för Kristiania universitet);
- 10) $1/9$ — $31/10$ 1928 för offentligt uppdrag (sakkunnig för Lunds humanistiska sektion).

Av dessa tjänstledigheter medföra väl endast de under 1) 3) 6) 7) angivna — med $11\frac{1}{2}$ månader — avdrag i tjänstgöringstiden, däremot knappast de under 5) och 9) anförda — med icke fullt 2 månader — eftersom tjänstledigheten endast varit partiell (d. v. s. från undervisningen), och helt visst icke de under 2) 4) 8) 10) angivna fallen, då det ju i dessa fall handlat om offentligt uppdrag. Från tjänstgöringstiden i Lund, d. v. s. 24 år 2 månader och 24 dagar, avgå således $11\frac{1}{2}$ månader, medan från tjänstgöringen i Uppsala skulle tillkomma 5 månader och 11 dagar (eller eventuellt 6 månader och 12 dagar), vadan tjänstgöringen i statstjänst synes uppgå till åtminstone 23 år 8 månader 23 dagar (eller eventuellt 23 år 9 månader 6 dagar).

Humanistiska sektionen vill emellertid med hänsyn till den gjorda beräkningen anmärka, att då våra statsuniversitet, i ej ringa utsträckning och enligt universitetsstatuternas bud att till sakkunnige bära företrädesvis utses svenska vetenskapsidkare, nödgas hänvända sig med sakkunniguppdrag till professorer vid Göteborgs och Stockholms högskolor, dessa institutioner — jämlikt deras av Kungl. Maj:t stadfästa stadgar — borde kunna hava reciprocitetsanspråk på statsuniversiteten, vadan billigheten synes kräva, att tjänstledighet för dylika uppdrag ej frånträdes vid tjänstetidens beräkning. I förevarande fall tillkommer nu, att professorn Liljeqvist kan hänvisa på en tjänstgöring vid Göteborgs högskola, där — enligt tjänstgöringsbetyg av den 19 februari 1910 — efter avdrag av sammanlagt 1 år och $11\frac{1}{2}$ månader åtnjuten tjänstledighet för vetenskapligt arbete och vetenskapliga studieresor — återstå mer än 10 tjänsteår med »samma undervisningsskyldighet som tillkommer professor vid högskolan», varförutom han också på förordnande där examinerat (mestadels i praktisk filosofi men ett par gånger även i teoretisk) under sammanlagt 18 examensperioder. Då Göteborgs högskola ju enligt av Kungl. Maj:t stadfästa stadgar och beviljad examensrätt knappast torde få betraktas såsom blott privat institution, utan med denna karaktär förenar en av staten erkänd och för staten gagnelig offentlig

lig funktion, bör med allt skäl kunna hemställas, att av professorn Liljeqvists berörda tjänstgöring därstädes nu räknas honom till godo vad som fattas i tjänstgöringstiden för erhållande av full pension. Motsatsen vore ägnad att försvåra den framtida rekryteringen av professorsämbetena ej blott vid Stockholms och Göteborgs högskolor, utan även vid Sveriges båda statsuniversitet, en rekrytering som självfallet gynnas av ett visst utbyte mellan ifrågakvarande institutioner. I realitet synes detta också redan vara av Kungl. Maj:t och riksdag erkänt vid professorerna Kjelléns och Stavenows kallelse från Göteborgs högskola till Uppsala universitet.

Statskontoret har den 3 februari 1930 avgivit infortrat utlåtande i detta ärende och därvid anfört:

Såvitt av handlingarna framgår lärer professorn Liljeqvist kunna vid uppnående den 25 september 1930 av 65 år, då skyldighet för honom inträder att avgå, räkna 23 tjänstår för pension enligt den civila pensionslagen; och han skulle alltså bli berättigad till avkortad pension, motsvarande ²³/₂₅ av pensionsunderlaget 7,500 kronor, eller alltså 6,900 kronor. Härvid kan endast hans tjänstetid i statens tjänst räknas honom tillgodo; därutöver har han emellertid en tjänstetid av mer än 10 år vid Göteborgs högskola. Här föreligga alltså ungefär enahanda omständigheter som de, vilka föranledde statskontoret att i utlåtande den 28 oktober 1929 tillstyrka framställning till riksdagen om en tilläggspension åt professor emeritus L. V. A. Stavenow. Statskontoret åberopar vad ämbetsverket anfört i berörda utlåtande.

Departement-
mentschefen.

Under hänvisning till vad jag nyss under föregående punkt anfört rörande tilläggspension åt professor emeritus vid universitetet i Uppsala L. V. A. Stavenow får jag tillstyrka bifall till nu föreliggande framställning och hemställer förty, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att professorn vid universitetet i Lund Per Efraim Liljeqvist må från och med månaden näst efter den, under vilken han efter uppnådda 65 levnadsår erhåller avsked från sin professorsbefattning, under sin återstående livstid från allmänna indragningsstaten åtnjuta en tilläggspension till sådant belopp, att densamma jämte den honom författningens enligt tillkommande pension uppgår till 7,500 kronor.

5:o.

Tilläggspen-
sion åt pro-
fessorn Ch. E.
Overton.

I en av kanslersämbetet för rikets universitet med eget utlåtande av den 19 november 1929 och yttrande av det större akademiska konsistoriet i Lund till Kungl. Maj:t överlämnad skrivelse har medicinska fakulteten vid universitetet därstädes anhållit om åtgärders vidtagande för beredande av oavkortad pension åt professorn i farmakologi vid nämnda universitet Charles Ernest Overton.

Till stöd för denna framställning har fakulteten anfört följande:

Overton uppnår den 25 februari 1930 en ålder av 65 år och är sålunda vid denna tidpunkt skyldig avgå med pension. Han utnämndes nämligen den 5 juli 1907 till extra ordinarie professor i farmakologi härstädes och äger allenast rätt att från denna dag räkna tjänstår för pension, vadan han, som vid tiden för avskedet sålunda endast kan tillgodoräkna sig ungefär 22^{1/2} tjänstår, jämlikt gällande bestämmelser i ämnet erhåller avkortad pension.

Då fråga blev att besätta den genom 1906 års riksdags beslut nyinrättade extra ordinarie professuren i farmakologi vid universitetet i Lund, var det för fakulteten i första hand angeläget att erhålla kännedom om, huruvida någon svensk man, kompetent till befattningen och villig att söka densamma, finnes. En yngre vetenskapsidkare, vilken som tillförordnad innehaft lärarbefattning inom fakulteten och måhända kunnat komma i fråga, hade för fakulteten anmält, att han beslutat ägna sig åt praktisk läkarverksamhet. För att undersöka, huruvida på annat håll inom riket kompetent person vore att påräkna, närmast för extra ordinarie professurens upprätthållande från den 1 januari 1907, förfrågade sig fakultetens dåvarande dekanus hos extra ordinarie professorn i farmakologi i Stockholm C. G. Santesson och hos extra ordinarie professorn i farmakologi i Uppsala M. Elfstrand. Anvisning lämnades då å tvenne medicine kandidater, över vilkas kompetens, sedan meritförteckningar från dem införskaffats, professorn Santesson i sakkunnigutlåtande av den 16 november 1906 framhöll, att ingendera av dem torde vara eller intill den 1 januari 1907 kunna bli va verkligt kompetent att fullgöra ett sådant uppdrag.

Då till professuren kompetent person, som vore villig åtaga sig densamma, sålunda icke stod att finna inom landet, var fakulteten alltså nödsakad vända sig till utlandet. Den omständigheten, att genom en lycklig tillfällighet en av dåtidens förnämsta vetenskapliga forskare inom den moderna farmakologien gick obefordrad och befanns villig att mottaga en kallelse till professuren, styrkte naturligtvis fakulteten i denna avsikt.

I anledning härav väcktes inom fakulteten förslag om att enligt § 80 i då gällande universitetsstatuter utan ansökan anmäla assistenten vid fysiologiska universitetsinstitutionen i Würzburg Charles Ernest Overton till erhållande av professuren ifråga. För att få det förhållande styrkt, att regeringsformens fordran för utnämning av utländsk man till professuren kunde anses fylld och att Overton sålunda innehade kvalifikationen av »utmärkt förtjänst», tillfrågades speciellt sakkunniga härom. Professorerna Mörner och Santesson anförde i anledning härav i utlåtande av den 22 januari 1907, att Overton bland annat såsom forskare på farmakodynamikens område redan utfört arbeten, vilka syntes dem göra det fullt berättigat att beteckna honom som »en man av utmärkt förtjänst». Professorn i farmakologi vid Köpenhamns universitet J. Bock förklarade i utlåtande av den 23 januari 1907, att »dr. Overtons betydelige, til dels banebrydende Arbejder på Farmakologiens område viser ham som en udmærked dygtig og indsigtfuld Videnskapsmand». Professorn i fysiologi vid universitetet i Würzburg M. v. Frey anförde slutligen om Overtons arbeten: »Ihr grosser wissenschaftlicher Wert liegt in den weiten Ausblicken, die sie eröffnen, in dem Gedankenreichtum bei grösster Sorgfalt in der Durchführung der Experimente, in der Einfachheit und Klarheit der Darstellung. Alle diese Eigenschaften stempeln dr. Overtons Arbeiten zu klassischen Leistungen von dauerndem Werte.»

Den 30 januari 1907 förehade fakulteten befodringsärendet till behand-

ling och beslöt då enhälligt att anmäla Overton att utan ansökan varda utnämnd till innehavare av professuren ifråga. Overton hade dessförinnan, på särskild förfrågan från fakulteten, förklarat sig villig att emottaga dylik kallelse, och sedan han genom särskilt nådigt beslut erhållit svenskt medborgarskap, utnämndes han den 5 juli 1907 till extra ordinarie professor i farmakologi vid härvarande universitet.

Innan Overton sålunda blev professor härstädes, hade han under åren 1891—1901 varit docent i biologi och assistent vid botanisk-mikroskopiska universitetslaboratoriet i Zürich och under åren 1901—1907 assistent vid fysiologiska universitetsinstitutet i Würzburg. Med sin tjänstgöring i Sverige kan Overton alltså räkna sammanlagt icke mindre än 38 år som akademisk lärare.

Genom Overtons utnämning hade fakulteten sålunda med sig införlivat en av de erkänt främsta representanterna för den moderna farmakologien och detta under förhållanden, då kompetent svensk vetenskapsman för professuren icke stod att få. Det synes fakulteten klart, att i ett fall som detta undantag bör kunna göras från de allmängiltiga principerna för pensionering, särskilt som dessa principer äro grundade på att pensionsberättigad redan från begynnelsen av sin tjänstgöring i statens tjänst äger rätt till tjänstår och detta alltså även vid innehav av mera underordnade befattningar. Overtons tjänstgöring vid dylika befattningar har visserligen ägt rum i utlandet, men denna tjänstgöring har dock kommit landet till godo genom den utmärkta skicklighet, den medfört.

Såväl det större akademiska konsistoriet som kanslersämbetet hava tillstyrkt fakultetens framställning.

I ärendet har statskontoret den 27 november 1929 avgivit utlåtande och därvid anfört:

Enligt den civila pensionslagen inträder vid uppnådd levnadsålder av 65 år skyldighet att avgå från professorsbefattning vid universiteten; och för hel pension, motsvarande pensionsunderlaget 7,500 kronor, erfordras 25 tjänstår. Enligt vad handlingarna giva vid handen, uppnår professorn Overton nämnda levnadsålder den 25 februari 1930 och innehar då 22 för pension beräkneliga tjänstår; och skulle pensionen alltså bliva 6,600 kronor $\left(\frac{22}{25} \cdot 7,500\right)$.

Emellertid föreligga beträffande professorn Overton ungefär enahanda förhållanden, som föranlett riksdagen (jfr propositionen nr 125 punkt 3 vid 1927 års riksdag) att bevilja fyllnad till hel pension åt professorn J. E. Lehmann.

Departementschefen.

Genom vad sålunda blivit anfört synes mig framstå såsom rättvist, att i detta fall göres undantag från de vanliga principerna för pensionering av statstjänare och att Overton sålunda genom det allmännas inskridande förses med sådan fyllnad i den honom enligt civila pensionslagen tillkommande pension, att denna pension jämte fyllnadsbeloppet uppgår till 7,500 kronor. Jag får därför förorda den gjorda framställningen härom. Som ytterligare stöd härför ber jag få hänvisa till vad som förekommit i det i proposition

nr 125 till 1927 års riksdag, punkt 3:o, omhandlade ärendet angående fyllnadspension åt professorn J. E. Lehmann.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att professorn vid universitetet i Lund Charles Ernest Overton må från och med månaden näst efter den, under vilken han efter uppnådda 65 levnadsår erhåller avsked från sin professorsbefattning, under sin återstående livstid från allmänna indragningsstaten åtnjuta en tilläggspension till sådant belopp, att densamma jämte den honom författningsenligt tillkommande pension uppgår till 7,500 kronor.

6:o.

Till 1912 års riksdag framlade Kungl. Maj:t förslag om inrättande av en personlig professur i fysikalisk kemi vid universitetet i Uppsala för dåvarande docenten i kemi därstädes Theodor Svedberg. I skrivelse den 22 maj 1912 anmälde riksdagen, att förslaget vunnit riksdagens bifall.

Vid föredragning härav fann Kungl. Maj:t genom beslut den 29 juni 1912 gott utnämna och förordna Svedberg att från början av år 1913 vid universitetet i Uppsala vara professor i fysikalisk kemi.

Av den framställning, som låg till grund för riksdagens ovan omfördämda beslut (punkten 19 i bilagan tionde huvudtiteln till 1912 års statsverksproposition jämte till nämnda huvudtitel hörande utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 15 december 1911, sid. 29 ff.) inhämtas, bland annat, att denna lärostols upprättande ej för det dåvarande påkallade några nämnvärda kostnader vid sidan av dem, som krävdes för innehavarens avlöande.

Detta förhållande kunde pågå under åtskilliga år, och först de av kristiden föranledda prisförhöjningarna gjorde anslag även för detta ändamål av behovet påkallade. Redogörelse härför återfinnes under punkt 16 i bilagan åttonde huvudtiteln till propositionen om 1919 års tilläggsstat å sid. 24—26, vartill jag ber att få hänvisa.

Efter det riksdagen vidare under en följd av år anvisat extra anslagsmedel till materielutrustning m. m. för Svedbergs institution, beslöt 1923 års riksdag, på därom av Kungl. Maj:t framställt förslag, att till materiel m. m. för den åt Svedberg inrättade personliga professuren i fysikalisk kemi på allmänna indragningsstaten anvisa ett årligt belopp av 4,000 kronor.

Vid anmälan av riksdagens beslut härutinnan anförde riksdagen i skrivelse den 19 maj 1923 (nr 199 p. 2) bland annat:

Av vad i ärendet förekommit har riksdagen funnit sig övertygad om behovet av särskilt anslag till materiel m. m. för ifrågavarande personliga professur; och har riksdagen — under erinran om 1913 års riksdags beslut beträffande anslag till materiel m. m. för den åt professorn A. Gullstrand

Anslag till materiel för det fysikalisk-kemiska laboratoriet vid universitetet i Uppsala.

inrättade personliga professuren vid Uppsala universitet, vilket anslag av 1920 års riksdag höjdes från 5,000 till 7,000 kronor — funnit lämpligt, att dylikt anslag uppföres å allmänna indragningsstaten. Mot det av Kungl. Maj:t föreslagna anslagsbeloppets storlek finner riksdagen icke anledning till anmärkning.

Genom beslut den 15 juni 1923 ställde Kungl. Maj:t förenämnda belopp, 4,000 kronor, till förfogande av det större akademiska konsistoriet i Uppsala att mot redovisning i vanlig ordning användas för därmed avsett ändamål, under föreskrift tillika att vid Svedbergs frånträdande av professuren då befintlig materiel, som inköpts för berörda ändamål, skulle enligt beprövande av universitetskanslern tillfalla någon till universitetet i Uppsala hörande institution.

I en av kanslersämbetet för rikets universitet med eget utlåtande av den 13 oktober 1923 till Kungl. Maj:t överlämnad skrivelse hemställde det större akademiska konsistoriet i Uppsala, i enlighet med framställning av den filosofiska fakultetens matematisk-naturvetenskapliga sektion, om utverkande av proposition till 1924 års riksdag om höjning från och med budgetåret 1924/1925 av det å allmänna indragningsstaten utgående materielanslaget till det fysikalisk-kemiska laboratoriet från 4,000 till 8,000 kronor.

Till grund för sektionens hemställan låg en skrivelse av Svedberg av bland annat följande innehåll:

Det fysikalisk-kemiska laboratoriet, som upprättats i anslutning till min personliga professur i fysikalisk kemi, och som gjort utforskandet av kolloiderna till sin specialitet, har snabbt utvecklats. För närvarande torde det få anses som ett av de förnämsta kolloid-laboratorierna. Ett vittnesbörd härom är det nyligen avslutade uppdraget, som meddelades mig att vid Wisconsin universitet (Förenta Staterna) organisera vetenskapliga undersökningar i kolloidkemi och hålla föreläsningar över kolloidkemi speciellt över mätmetoder och experimentalkemi inom kolloidkemien. I dessa av mig ledda kurser och konferenser deltog representanter från så gott som alla delar av Förenta Staterna. För den allmänna kemiundervisningen vid Uppsala universitet torde det fysikalisk-kemiska laboratoriet få anses vara av väsentlig betydelse i det redan ett dussin licentiat- och doktorsavhandlingar utarbetats inom detsamma. För att denna utveckling icke skall äventyras och redan påbörjade eller planerade vetenskapliga arbeten behöva avbrytas fordras emellertid ett årsanslag, som står i rimlig proportion till behovet.

Såväl det större konsistoriet som kanslersämbetet hade tillstyrkt den gjorda framställningen.

Vid föredragning av detta ärende inför Kungl. Maj:t den 7 mars 1924 anförde dåvarande departementschefen (jämför proposition nr 84 till 1924 års riksdag), bland annat, följande:

Med hänsyn till det framgångsrika och betydelsefulla arbete, som bedrivs vid fysikalisk-kemiska laboratoriet i Uppsala, anser jag den gjorda fram-

ställningen om höjning av materielanslaget vara i hög grad behjärtansvärd. Därest det moderna, experimentella vetenskapliga arbete, varom här är fråga, och som ingiver förhoppningar om lösandet av flera dels för medicinen dels för industrien viktiga problem, skall kunna fortgå i planerad omfattning, kräves givetvis en mot det förefintliga behovet svarande tillgång till materiell utrustning, såväl årliga förbrukningsartiklar som nyanskaffningar av för de vetenskapliga undersökningarna erforderliga instrument. Med hänsyn härtill torde ett årsanslag av 8,000 kronor nu icke kunna anses för högt. Jag anser mig därför böra tillstyrka en höjning av det nu utgående anslaget till materiel m. m. från 4,000 kronor till 8,000 kronor.

Sedan riksdagen i skrivelse den 10 maj 1924, nr 147, anmält, att riksdagen bifallit Kungl. Maj:ts berörda framställning, ställde Kungl. Maj:t genom beslut den 30 maj 1924 förenämnda anslag, 8,000 kronor, till förfogande av det större akademiska konsistoriet i Uppsala att mot redovisning i vanlig ordning användas för därmed avsedda ändamål under föreskrift tillika, att vid Svedbergs frånträdande av professuren då befintlig materiel, som inköpts för berörda till materiel avsedda medel, skulle enligt beprövande av universitetskanslern tillfalla någon till universitetet i Uppsala hörande institution.

Med bifall till Kungl. Maj:ts förslag beviljade 1927 års riksdag ett anslag av 1,222,500 kronor för tillbyggnad av institutionen för allmän och analytisk kemi vid universitetet i Uppsala i syfte att bereda lokaler för det fysikalisk-kemiska laboratoriet samt för denna tillbyggnads inredande och förseende med behövlig utrustning, allt i överensstämmelse med upprättade, av t. f. universitetskanslern med skrivelse den 27 juli 1926 överlämnade ritningar och kostnadsberäkningar. Enligt entreprenadkontrakt skall byggnaden vara färdig till den 1 april 1930.

I en av t. f. kanslern för rikets universitet med tillstyrkande yttrande av den 26 september 1929 till Kungl. Maj:t överlämnad framställning har nu det större akademiska konsistoriet i Uppsala hemställt om avlåtande av proposition till riksdagen att för budgetåret 1930/1931 bevilja ett anslag av 27,000 kronor till förstärkande av fysikalisk-kemiska laboratoriets materielanslag.

Till grund för konsistoriets framställning ligger en till filosofiska fakultetens vid universitetet matematisk-naturvetenskapliga sektion ingiven skrivelse av professor Svedberg. Denne anför följande:

I den skrivelse, vari vissa av sektionens professorer anhöllo att sektionen ville göra framställning om upptagande bland universitetets petita till 1927 års riksdag av anslag för uppförande av en ny institutionsbyggnad för det fysikalisk-kemiska laboratoriet, framhölls att, om den planerade nybyggnaden komme till stånd, en framställning om ökat materialanslag för sagda laboratorium ävensom om anslag för personal sedermera måste göras. Enligt

entreprenadkontraktet skall nybyggnaden vara fullbordad i april 1930. Vid denna tidpunkt böra alltså medel för laboratoriets uppvärmning, belysning och övriga drift vara tillgängliga. Om en framställning till 1930 års riksdag vunne densamma bifall skulle medel för dessa ändamål vara tillgängliga 1 juli 1930.

Undertecknad får därför hemställa, att sektionen ville utverka, att universitetet bland sina petita till 1930 års riksdag ville upptaga ett anslag å extra stat av 27,000 kronor för förstärkande av fysikalisk-kemiska institutionens materielanslag.

Såsom stöd för detta yrkande tillåter jag mig anföra följande motivering.

Det fysikalisk-kemiska laboratoriets materielanslag utgår för närvarande med 8,000 kronor. Det har hittills i huvudsak använts för inköp av instrument och apparater för de vetenskapliga specialundersökningarna. Att med hjälp av detsamma bestrida det nya laboratoriets drift är naturligtvis otänkbart. I nedanstående tablå har ett försök gjorts att med hjälp av siffror från det nuvarande laboratoriets drift samt beräknade uppvärmnings- och belysningskostnader för nybyggnaden uppskatta driftkostnaderna för den nya institutionen.

Tablå över beräknade utgifter för det nya fysikalisk-kemiska laboratoriets drift.

Uppvärmning, ventilation	kronor	6,900: —
Gas, vatten, varmvatten, ånga, destillation, tryckluft	»	1,600: —
Elektricitet:		
belysning	kronor	1,400: —
hissar	»	100: —
reservuppvärmning, kylaggregat	»	300: —
verkstaden	»	700: —
experiment	»	<u>1,000: —</u>
		» 3,500: —
Renhållning		» 1,000: —
Instrument och apparater		» 10,000: —
Böcker, katalogisering		» 1,000: —
Förbrukningsmateriel:		
kemikalier	kronor	1,500: —
glas, porslin, gummi, filterpapper	»	1,000: —
monteringsmateriel	»	500: —
metallvaror, verktyg	»	2,000: —
skrivmateriel	»	200: —
diverse förbrukningsmateriel	»	<u>500: —</u>
		» 5,700: —
Telefon		» 300: —
Underhåll av verkstadsmaskiner, elektriska maskiner, ackumulatörer, möbler		» 2,000: —
Arvodet för preparativt arbete, skriv- och ritarbete		» 1,000: —
Arvodet för extra verkstadsarbete		» 3,000: —
		<hr style="width: 50%; margin-left: auto; margin-right: 0;"/>
	Summa kronor	36,000: —

Såsom grundval för dessa siffror hava, bland annat, nedanstående kalkyler tjänat.

Uppvärmning. Under antagande att eldningsssäsongen är 240 dygn beräknas åtgå cirka 1,600 hl. koks å 2 kronor 25 öre motsvarande 3,600 kronor. Drift av cirkulationspump cirka 300 kronor. Totalkostnad 3,900 kronor.

Ventilation. Vid 3 gånger luftomsättning och under förutsättning att cirka 50 procent av rumsvolymen ventileras beräknas åtgå cirka 80 hl. koks å 2 kronor 25 öre eller cirka 2,000 kronor för friskluftens uppvärmning. Fläktarnas effekt är cirka 3,6 kW. Drifkostnad för 240 dygn å 10 timmar utgör cirka 1,000 kronor. Summa 3,000 kronor.

Gas. 4,000 m³ å 15 öre ger 600 kronor.

Vatten. 2,000 m³ å 27 öre ger cirka 500 kronor.

Varmvatten, ånga, dest. tryckluft uppskattas tillsammans till cirka 500 kronor.

Underhåll av maskiner och ackumulatorer beräknas såsom 2 procent å 75,000 kronor till 1,500 kronor. D:o för möbler och annan inredning såsom 0,5 procent å 100,000 kronor till 500 kronor.

I laborationsavgifter från övningslaboranter och specialister kan beräknas inflyta en summa av 1,000 kronor per år. Med hänsyn tagen till denna inkomst samt till det förut disponibla anslaget 8,000 kronor återstår alltså ett behov av 27,000 kronor.

Matematisk-naturvetenskapliga sektionen tillstyrker Svedbergs framställning.

Då förslag av Kungl. Maj:tt framlades för 1912 års riksdag om inrättande av en personlig professur för Svedberg i fysikalisk kemi, voro de lokaler, som för hans verksamhet kunde upplåtas inom den kemiska institutionsbyggnaden, fullt tillräckliga. Några nämnvärda kostnader utöver dem, som krävdes för professors avlönande, ansågs lärostolens upprättande då icke medföra. Sedan dess har emellertid en fortgående storartad utveckling ägt rum på den fysikaliska kemiens område, en utveckling, som kommit andra viktiga verksamhetsområden till nytta, bland dem såväl medicinen som industrien. Att Svedberg varit och är ett av de främsta namnen på nu ifrågasvarande vetenskapsområde och att hans insatser där förskaffat honom världsryste, är alltför väl känt för att jag här skulle behöva uppehålla mig därvid. Med den fortgående utvecklingen har helt naturligt ett stegrad behov av arbetskrafter, lokalutrymmen och materiel för den fysikalisk-kemiska institutionen gjort sig gällande. Fråga om beredande av ökade medel till materiel har vid två särskilda tillfällen varit föremål för beslut av riksdagen, nämligen år 1923 och år 1924. Sistnämnda års riksdag beviljade även medel för anställande av en assistent vid det fysikalisk-kemiska laboratoriet. I annat sammanhang har jag förordat förslag till innevarande års riksdag om ytterligare ökning av personalen vid ifrågasvarande institution. Genom ett av 1927 års riksdag beviljat anslag hava vidare erforderliga lokaler för den fysikalisk-kemiska institutionen kunnat beredas. Dessa lokaler beräknas, såsom jag nyss anfört, vara färdiga att av institutionen tagas i bruk i april 1930. Det är givet att, om de förbättrade möjligheter, som de nya lokalerna avse att bereda forskningen och undervisningen på området, skola kunna utnyttjas, däremot svarande tillräcklig och ändamålsenlig materiel måste anskaffas. Förutnämnda av professor Svedberg uppgjorda och

Departementschefen.

av vederbörande universitetsmyndigheter godkända kostnadsberäkning anger det årliga medelsbehovet för materiel vid institutionen till 36,000 kronor. I detta belopp har emellertid inräknats dels det för närvarande till materiel m. m. för ifrågavarande institution å allmänna indragningsstaten utgående årliga anslaget å 8,000 kronor, dels ock ett belopp av 1,000 kronor, som beräknas årligen inflyta i laborationsavgifter. Den föreliggande ansökningen syftar alltså till en höjning av nyssnämnda anslag å 8,000 kronor med 27,000 kronor eller till 35,000 kronor. Jag finner det nämligen riktigt, att det till materiel för den med Svedbergs personliga professur förenade institutionen avsedda anslaget alltjämt utgår från allmänna indragningsstaten. Svedbergs kostnadsberäkning grundar sig på förhållandena, sådana de nu kunna överblickas; och är det givetvis tänkbart, att anslagsbeloppet framdeles, då större erfarenhet om behovet föreligger, skall behöva undergå någon jämkning. Efter granskning av de i beräkningen ingående posterna finner jag desamma tilltagna med all försiktighet, och jag anser mig icke kunna stå till svars med att nu förorda en lägre anslagssumma än den av professor Svedberg angivna. Jag får sålunda, under åberopande av vad som blivit anfört, hemställa att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att från och med budgetåret 1930/1931 höja det till materiel m. m. för den åt professorn Theodor Svedberg vid universitetet i Uppsala inrättade personliga professuren i fysikalisk kemi å allmänna indragningsstaten utgående årliga anslaget från 8,000 kronor till 35,000 kronor.

7:o.

Ang tilläggs-
pension åt
f. d. ämnes-
lärarinnan
vid högre
lärarinnese-
minariet i
Stockholm
m. m. Sigrid
Een.

Under senare år — från och med år 1924 — har riksdagen vid åtskilliga tillfällen medgivit, att tilläggs pensioner finge utgå åt f. d. lärare och lärarinnor, vilka för sin statstjänst erhållit avkortade pensioner men som därjämte tjänstgjort vid enskilda läroanstalter av olika slag. Jag tillåter mig att i detta hänseende endast hänvisa till den redogörelse för riksdagens ifrågavarande beslut under åren 1924—1928, som återfinnes å sid. 1—3 i Kungl. Maj:ts proposition nr 116 till 1929 års riksdag. Vidare tillåter jag mig att erinra att jämväl 1929 års riksdag i två fall — riksdagens skrivelse nr 215, punkterna 71 och 72 — i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag medgav, att tilläggs pension finge utgå åt f. d. lärare.

Hos Kungl. Maj:t gjordes under år 1928 framställningar i enahanda syfte av åtskilliga f. d. lärare och lärarinnor vid statsläroverk, som förut innehåft anställning vid enskilda läroanstalter och därefter statsanställning samt efter avsked kommit i åtnjutande av avkortade pensioner, beroende på att de i

statens tjänst ej innehaft det antal tjänstår, som erfordras för erhållande av hel pension.

Efter utförliga utredningar, beträffande vilka jag tillåter mig att hänvisa till handlingarna i ärendet, framlade Kungl. Maj:t den 15 februari 1929 för riksdagen proposition, nr 116, angående tilläggs pensioner åt vissa f. d. lärare och lärarinnor.

I skrivelse den 28 maj 1929, nr 215, angående vissa framställningar rörande elfte huvudtiteln, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna, anförde riksdagen under punkt 79 bland annat följande:

Såsom framgår av utredningen i ärendet, avser föreliggande framställning icke blott beträffande samtliga omförmälda förutvarande lärare utan även beträffande flertalet ifrågavarande f. d. lärarinnor sådana fall, där pensionering ägt rum redan innan principen om tillgodoräknande i viss utsträckning av tjänstgöring utom statens tjänst kommit till uttryck i av statsmakterna fattade beslut; och i vissa fall gäller det befattningshavare, vilkas pensionering ägt rum för en avsevärd tid sedan, nämligen åren 1915 och 1916. Vad statskontoret i avgivet utlåtande ifråga om lärarna anført angående det betänkliga i en retroaktiv reglering av en gång författningsenligt fastställda pensionsförmåner måste i lika mån äga tillämpning jämväl i fråga om nyssnämnda lärarinnor. Riksdagen delar statskontorets uppfattning om det olämpliga i att låta ändrade bestämmelser eller av statsmakterna tillkännagiven ändrad uppfattning beträffande sättet för avvägande av pensionsförmåner erhålla tillbakaverkande inflytande på tidigare avgjorda pensionsärenden. Riksdagen vill erinra, att dylik retroaktivitet hittills icke plägat tillämpas. Även om, såsom departementschefen gjort gällande, ett bifall till Kungl. Maj:ts förevarande förslag icke skulle komma att föranleda några mera avsevärda konsekvenser beträffande lärarpersonal, finner riksdagen uppenbart, att ett beslut i enlighet med förslaget skulle kunna medföra vittomfattande konsekvenser i fråga om andra områden av statsförvaltningen.

På grund av vad nu anförts måste riksdagen såväl av principiella skäl som med hänsyn till praktiska konsekvenser bestämt motsätta sig bifall till Kungl. Maj:ts förslag, i vad det avser tilläggs pensioner åt befattningshavare, vilka pensionerats före år 1926 eller det år, då riksdagen första gången medgivit tilläggs pensioner enligt grunder, vilkas tillämpning här ifrågasatts.

Vidkommande härefter de lärarinnor, vilka pensionerats efter ingången av år 1926, kunde måhända ifrågasättas beviljande av tilläggs pension i anslutning till de beslut, vilka tidigare fattats i sådant avseende. Emellertid har riksdagen uppmärksammat, att i vissa av dessa fall tid, som ifrågasatts till tillgodoräknande, avser tjänstgöring vid läroanstalter, vilka vid ifrågavarande tider icke varit statsunderstödda. Riksdagen, som tagit i överbägande vad skolöverstyrelsen i avgivet utlåtande anført i detta hänseende, vill visserligen icke förneka, att skäl stundom torde kunna anföras för tillgodoräknande av tjänstgöringstid vid enskild läroanstalt, även om densamma icke vid denna tid erhållit det erkännande från det allmännas sida, som kan anses ligga i statsunderstödet. Riksdagen har dock — under erinran, att i ärendet åberopade tidigare riksdagsbeslut om tilläggs pension åt lärarinnor avsett tjänstgöringstider, under vilka vederbörande läroanstalt åtnjutit

statsunderstöd — ansett sig icke böra förorda ett beslut, som skulle kunna tagas till intäkt för ett mera allmänt medgivande i dylik riktning, utan att äga tillfälle till bedömande av de konsekvenser, ett sådant beslut skulle kunna medföra särskilt med tanke på de omläggningar av såväl det statliga som det enskilda skolväsendet, vilka blivit eller komma att bliva en följd av den år 1927 beslutade omorganisationen av undervisningsväsendet. Bland annat med hänsyn härtill har riksdagen funnit sig för närvarande ej böra bifalla Kungl. Maj:ts förslag i nu avsedda delar.

Riksdagen slutade med att anmäla, att Kungl. Maj:ts ovanberörda proposition icke vunnit riksdagens bifall.

Från en av de f. d. lärarinnor, beträffande vilka framställning om tilläggspension gjordes i ovanberörda proposition nr 116 till 1929 års riksdag, nämligen f. d. ämneslärarinnan vid högre lärarinneseminariet i Stockholm och den därmed förenade statens normalskola för flickor Sigrid Een har nu en förnyad ansökning inkommit om beredande av tilläggspension.

Sigrid Een, som är född den 12 juni 1868, har genom beslut av statskontoret den 23 augusti 1928 beviljats avkortad pension till belopp av 2,130 kronor årligen. Därvid hava jämlikt bestämmelserna i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänst innehavares rätt till pension tillgodoräknats henne de 22 år, under vilka hon fullgjort tjänstgöring såsom extraordinarie ämneslärarinna med full tjänstgöring eller ordinarie ämneslärarinna vid den med högre lärarinneseminariet i Stockholm förenade statens normalskola för flickor, nämligen läsåren 1906/1928. Sökanden har emellertid före nu nämnda tjänstgöring under 16 läsår bestritt tjänstgöring även vid enskilda läroanstalter, nämligen vid Mathilda Halls skola för flickor i Göteborg läsåren 1889/1895, vid Östermalms högre läroanstalt för flickor i Stockholm läsåren 1895/1902 och vid Visby högre flickskola läsåren 1902/1905, samt under denna tid bestritt full tjänstgöring i klasserna över de förberedande och icke åtnjutit annan tjänstledighet än under 2 dagar på grund av sjukdom.

Skolöverstyrelsen framhöll i sitt över Sigrid Eens tidigare ansökning avlåtna, den 29 oktober 1928 dagtecknade utlåtande — under erinran att Östermalms högre läroanstalt för flickor från och med vårterminen 1889 och Visby högre flickskola från och med vårterminen 1877 åtnjutit statsunderstöd — att Mathilda Halls skola för flickor i Göteborg icke åtnjöt statsbidrag under den tid, då sökanden tjänstgjorde därstädes; sådant bidrag begärde och erhöll skolan först från och med vårterminen 1897. Emellertid fann skolöverstyrelsen sig dock böra förorda, att jämväl sökandens tjänstgöring vid denna skola borde tagas med i beräkningen. Av en utförlig motivering, beträffande vilken jag vill hänvisa till handlingarna i ärendet, fann skolöverstyrelsen framgå, att nämnda tjänstgöring måste anses hava varit sådant arbete av direkt allmännyttig beskaffenhet och till särskilt gagn för vederbörandes arbete i statstjänst, som omförmäldes i § 18 mom.

3 i det av Kungl. Maj:t genom proposition nr 153 till 1925 års riksdag framlagda förslag till civil tjänstepensionslag. Under dessa omständigheter fann skolöverstyrelsen det vara med billigheten överensstämmande, att sökanden finge för tilläggspension beräkna en tjänstgöringstid av intill $\frac{2}{3}$ av nämnda 16 tjänstår, d. v. s. 10 hela tjänstår. Under denna förutsättning skulle hennes sammanlagda för statspension beräkneliga tjänstetid uppgå till mer än 30 år och hennes årliga pension till 2,900 kronor. Då den henne författningsenligt tillkommande pensionen uppginge till 2,130 kronor årligen, fann sig överstyrelsen med hänsyn härtill böra föreslå en tilläggs-pension å 770 kronor att utgå från och med månaden näst efter den, under vilken avgång från tjänsten ägt rum.

I ett över åtskilliga ansökningar om tilläggspension den 2 februari 1929 avgivet gemensamt utlåtande förklarade sig statskontoret till en början i likhet med skolöverstyrelsen anse det vara med billighet överensstämmande, att sökandena komme i åtnjutande av tilläggspensioner.

Härefter anförde statskontoret bland annat följande:

Statskontoret kan beträffande vissa av här föreliggande fall icke instämma med skolöverstyrelsens förslag rörande storleken av de pensionsbelopp, som skulle utgå till sökandena. Styrelsen har nämligen ansett, att vid fastställande av tilläggspension hänsyn ej skulle tagas till den pension vederbörande uppbure från enskild pensionskassa för lärarinnor. Såsom skäl härför har skolöverstyrelsen bland annat anført, att civila pensionslagen icke innehölle några bestämmelser om minskning av pensionen, därest vederbörande åtnjöte pension på grund av förut innehavd enskild tjänst. Enligt statskontorets mening är här icke fråga om att avpassa tilläggspensionen efter de författningsbestämmelser, som reglera vederbörandes rätt till pension, utan det gäller att till författningsenligt utgående avkortad pension av billighetsskäl lämna ett lämpligt avvägt tillägg; och det synes statskontoret att härvid hänsyn bör tagas till de pensioner, vilka vederbörande i egenskap av förutvarande lärarinnor vid enskilda läroanstalter uppbära och för vilka i de flesta fall statsbidrag utgått. Ett bifall till skolöverstyrelsens förslag skulle medföra, att en lärarinna, vilken under en del av sin lärarinneverksamhet varit i enskild skola, skulle komma i bättre ställning än en lärarinna, vilken hela tiden varit anställd i statstjänst, och därvid i båda fallen ungefärligen samma pensionsavgifter blivit erlagda.

Vid beräkning av tilläggspension i nu förevarande fall bör enligt statskontorets mening tillses, att sådan pension utgår med högst så stort belopp, att detsamma jämte redan beviljad statspension och pension från lärarinnornas pensionsanstalt, pensionsinrättningen för lärarinnor vid Sveriges högre skolor för kvinnlig ungdom eller svenska lärarinnornas pensionsförening uppgår till det pensionsunderlag, som för vederbörande gällde vid avsked från statstjänst. Statskontoret vill därför tillstyrka, att envar av sökandena erhåller tilläggspension med av skolöverstyrelsen föreslaget belopp dock med den modifikation, som eventuellt erfordras i enlighet med nyss angivna regel för bestämmande av tilläggspensionsbeloppets maximistorlek.

Skolöverstyrelsen har framhållit att, därest vid beräkning av tilläggspension avdrag skulle göras för från enskild pensionsinrättning utgående

pensioner, vederbörande skulle gå förlustig den annars till henne å ifrågasatt del av tilläggspensionen utgående pensionsförhöjning och dyrtidstillägg. Nu berörda olägenhet torde emellertid enligt statskontorets mening kunna undanröjas därigenom, att medgivande lämnas att pensionsförhöjning och dyrtidstillägg må beräknas å sammanlagda beloppet av statspension, tilläggspension och pension från enskilda pensionsinrättningar dock högst å för vederbörande vid avsked gällande pensionsunderlag.

I fråga om den tidpunkt, från vilken nu ifrågasatta tilläggspensioner skulle utgå, förordade statskontoret den 1 januari 1929.

I anslutning till sina sålunda angivna grundsatser hemställde statskontoret i fråga om Sigrid Een — då beträffande henne upplysts, att hon från pensionsinrättningen för lärarinnor vid Sveriges högre skolor för kvinnlig ungdom åtnjöte en årlig pension av 459 kronor — att hennes tilläggspension skulle från och med den 1 januari 1929 utgå med ett årligt belopp av (770—459) 311 kronor ävensom att pensionsförhöjning enligt kungörelsen den 18 juni 1925 (nr 280) och dyrtidstillägg måtte beräknas å ett belopp av 2,900 kronor.

Till vad statskontoret sålunda föreslagit anslöt jag mig vid min anmälan inför Kungl. Maj:t av Sigrid Eens förra ansökan.

Över den nu föreliggande ansökningen har skolöverstyrelsen den 19 november 1929 avgivit utlåtande och därvid anfört huvudsakligen följande:

Såsom i ansökningen framhålles fann sig 1929 års riksdag icke för det dåvarande böra bifalla det i Kungl. Maj:ts proposition nr 116 till sagda riksdag framställda förslag rörande av sökanden och fyra andra lärarinnor, vilka i likhet med sökanden efter ingången av år 1926 avgått från sina befattningar i statens tjänst, ingivna ansökningar om tilläggspensioner, beräknade för av dem fullgjord tjänstgöring vid enskilda läroanstalter. Av riksdagens skrivelse i ärendet (nr 215 punkt 79) synes framgå, att anledningen till riksdagens nämnda beslut huvudsakligen varit den, att i vissa av nämnda fall tid, som ifrågasatts till tillgodoräknande för sådan pension, avsåg tjänstgöring vid läroanstalter, vilka vid ifrågasatt tider icke varit statsunderstödda. Sökanden anhåller nu, att tilläggspension måtte beviljas henne för endast den tjänstgöring, som hon fullgjort vid statsunderstödda enskilda läroanstalter och att sagda tilläggspension måtte beräknas med tillämpande av det i övrigt av Kungl. Maj:t i propositionen nr 116 till 1929 års riksdag föreslagna beräknings sättet.

Överstyrelsen finner ifrågasatt framställning mycket behjärtansvärd och vill såsom ytterligare stöd för densamma, utöver vad överstyrelsen i sitt utlåtande den 29 oktober 1928 anfört i frågan, framhålla, att sökanden, på grund därav att hon ansågs vara för befattningen särskilt lämplig, år 1909 blivit av läroverksöverstyrelsen kallad till innehavare av den vid högre lärarinneseminariet i Stockholm och den därmed förenade normalskolan för flickor från och med den 1 januari 1910 upprättade ämneslärarinnebefattning, å vilken hon med högsta vitsord alltsedan kvarstått, tills hon den 1 september 1928 avgick med pension. Den stora pedagogiska erfarenhet, som gjort sökanden särskilt lämplig för nämnda befattning, hade hon förvärvat, förutom genom studier såsom elev vid högre lärarinneseminariet

i Stockholm och 3 ½ års tjänstgöring vid nämnda normalskola för flickor, under 16 års tjänstgöring vid enskilda läroanstalter såsom ämneslärarinna med full tjänstgöring. Då således hennes ifrågavarande arbete vid enskilda läroanstalter torde hava varit av mycket stor betydelse för hennes följande arbete i statens tjänst, finner överstyrelsen det vara med billigheten överensstämmande, att sökanden beviljas tilläggspension för ifrågavarande tjänstgöring vid enskilda läroanstalter. Vad beträffar den av sökanden gjorda framställningen angående storleken dels av den begärda tilläggspensionen, dels av det pensionsbelopp, å vilket pensionsförhöjning enligt kungörelsen den 18 juni 1925, nr 280, och dyrtidstillägg må utgå, vill överstyrelsen, då sagda framställning grundar sig på de uttalanden i frågan, som gjorts dels av Kungl. Maj:t, dels av riksdagen, tillstyrka bifall till densamma. Då det på grund av det sätt, på vilket den begärda tilläggspensionen i detta fall beräknas, är betydelselöst för pensionsbeloppets storlek, om de år, sökanden tjänstgjort vid enskild läroanstalt, vilken vid ifrågavarande tid icke varit statsunderstödd, tillgodoräknas för pension eller ej, har överstyrelsen icke ansett erforderligt att i detta sammanhang taga ställning till frågan, huruvida tjänstgöring vid enskild läroanstalt före den tidpunkt, vid vilken läroanstalten första gången erhöll statsunderstöd, bör tagas i beaktande vid beräkning av tilläggspension.

Vad beträffar den tidpunkt, från och med vilken ifrågavarande tilläggspension må utgå, anhåller sökanden, att tilläggspensionen, i likhet med vad av 1929 års riksdag beslutats i fråga om de av riksdagen då beviljade tilläggspensioner till f. d. överdirektören August Falk och läroverksadjunkten E. O. G. Lindqvist (riksdagens skrivelse nr 215 punkterna 71 och 72), må beviljas från och med månaden näst efter den, under vilken hon avgått från sin befattning i statens tjänst. Det torde även enligt överstyrelsens mening vara med billigheten överensstämmande, att tilläggspensionen beviljas från sagda tidpunkt, enär i sakens natur torde ligga, att framställning om tilläggspension icke kan göras förrän beloppet av den till vederbörande författningensligt utgående statspensionen blivit bestämd och således i sådant ärende framställning till riksdagen i regel icke kan göras förrän efter det att vederbörande sökande avgått med pension. Nämnda förhållande har icke heller vare sig i nyssnämnda två fall eller i fråga om tidigare av riksdagen beviljade sådana tilläggspensioner ansetts utgöra hinder för att tilläggspensionen må kunna beviljas retroaktivt från och med månaden näst efter den, under vilken vederbörande sökande avgått från statstjänsten. Med anledning härav torde, då framställning om tilläggspension för sökanden gjordes till närmast efter hennes avgång ur statstjänst sammanträdande riksdag, men riksdagen för det dåvarande icke funnit skäl bevilja den gjorda framställningen, den av sökanden nu begärda tilläggspensionen böra, i överensstämmelse jämväl med 1929 års riksdags beslut i fråga om förhöjd pension till gymnastikvaktmästaren Lindström (riksdagens skrivelse nr 215/1929 punkt 73), beviljas från och med månaden näst efter den, under vilken sökanden avgått från sin statstjänst. Överstyrelsen vill därför även i nu berörda hänseende tillstyrka förevarande ansökan.

På grund av vad sålunda anförts får överstyrelsen hemställa, det Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen medgiva,

dels att f. d. ämneslärarinnan vid högre lärarinneseminariet i Stockholm och den därmed förenade normalskolan för flickor Sigrid Een må från och med månaden näst efter den, under vilken hon avgått från sin ämneslära-

rinnebefattning, eller från och med den 1 september 1928, under sin återstående livstid uppbära — utöver henne författningsenligt tillkommande pension — en tilläggspension å allmänna indragningsstaten till belopp av 311 kronor för år,

dels att pensionsförhöjning enligt nådiga kungörelsen den 18 juni 1925, nr 280, och dyrtidstillägg må för henne beräknas å ett sammanlagt pensionsbelopp av 2,900 kronor.

Slutligen har *statskontoret* den 9 december 1929 avgivit utlåtande i ärendet och därvid anfört följande:

Såsom skolöverstyrelsen erinrat har 1929 års riksdag ansett sig icke för det dåvarande böra bifalla Kungl. Maj:ts proposition om tilläggspension åt vissa lärarinnor, bland dem sökanden. I förevarande ansökning hava icke blivit anförda några nya omständigheter utöver dem, som voro kända för riksdagen. Lämpligheten av att ånyo underställa riksdagen frågan om pension åt sökanden kan därför ifrågasättas. Emellertid föreligga i detta fall liknande omständigheter, som förut föranlett riksdagen att bevilja tilläggspensioner åt vissa lärare. På grund härav vill det synas, att frågan om pension åt sökanden må kunna ånyo föreläggas riksdagen; och *statskontoret* har icke annan erinran mot vad skolöverstyrelsen i ärendet hemställt än att tilläggspensionen synes böra utgå från och med den 1 januari 1930.

Departement-
schefen.

Såsom av den nu av mig lämnade redogörelsen framgår, har frågan om tilläggspension åt Sigrid Een så sent som 1929 varit föremål för riksdagens prövning, och med anledning härav skulle man möjligen kunna ifrågasätta lämpligheten av att denna fråga redan nu ånyo underställas riksdagen. Emellertid finner jag i likhet med *statskontoret*, att i detta fall föreligga liknande omständigheter, som förut föranlett riksdagen att bevilja tilläggspensioner åt vissa lärare, och i anslutning härtill har jag nu ansett mig kunna och böra ånyo upptaga denna fråga.

De skäl, som av 1929 års riksdag i dess skrivelse nr 215 under punkt 79 anfördes för avslag å Kungl. Maj:ts då gjorda framställning, voro *dels* att i propositionen nr 116 i flera fall föreslagits tilläggspensioner åt befattningshavare, vilka pensionerats före år 1926 eller det år, då riksdagen första gången medgivit tilläggspensioner enligt grunder, vilkas tillämpning i sagda proposition ifrågasatts, *dels ock* att i vissa i propositionen nr 116 upptagna fall tid, som ifrågasatts till tillgodoräkande, avsåge tjänstgöring vid läroanstalter, vilka vid ifrågavarande tider icke varit statsunderstödda.

Vad den första av dessa invändningar beträffar, har densamma ej tillämplighet å Sigrid Een, då hon, såsom förut meddelats, beviljats pension genom beslut av *statskontoret* den 23 augusti 1928.

Vad däremot riksdagens andra invändning beträffar har Sigrid Een, såsom av handlingarna i ärendet inhämtas, före inträde i statstjänst under 16 läsår bestritt tjänstgöring vid enskilda läroanstalter, däribland under 6 läsår vid Mathilda Halls skola för flickor i Göteborg läsåren 1889/1895, vilken skola begärde och erhöll statsbidrag först från och med vårterminen 1897.

Jag finner visserligen fortfarande starka skäl vara förebragta för den ståndpunkt, som jag år 1929 intog ifråga om tillgodoräkandet av tjänstgöring vid enskild läroanstalt, även om densamma icke redan erhållit det erkännande från det allmännas sida, som kan anses ligga i statsunderstödet. Med hänsyn till de uttalanden, som i detta hänseende gjordes av 1929 års riksdag, och i avsaknad av en utredning beträffande de konsekvenser, ett sådant beslut skulle kunna medföra, finner jag mig dock för närvarande böra avstå från att medräkna nu ifrågavarande tid för beräkning av tilläggs-pensionen.

Under denna förutsättning och under iakttagande av de grunder, som tidigare tillämpats, skulle Sigrid Een för tilläggs-pension få tillgodoräkna sig $\frac{2}{3}$ av den tid av 10 läsår, d. v. s. $6\frac{2}{3}$ läsår eller i avrundat tal 6 läsår, av läsåren 1895—1905, då hon tjänstgjort vid Östermalms högre läroverk för flickor i Stockholm och vid Visby högre flickskola. Då Sigrid Een dessutom under 22 år fullgjort tjänstgöring i statens tjänst, skulle hon alltså hava att för pension tillgodoräkna sig $(22 + 6\frac{2}{3}) = 28\frac{2}{3}$ eller i avrundat tal 28 tjänstår. Då hennes pensionsunderlag uppgår till 2,900 kronor, skulle alltså, därest inga andra omständigheter inverkade, hennes pension jämte tilläggs-pension uppgå till $28/30 \times 2,900 = 2,706:66$ kronor eller med föreskri-ven avrundning uppåt 2,710 kronor, vadan tilläggs-pensionen skulle uppgå till $(2,710 - 2,130)$ 580 kronor.

Här är emellertid ett annat förhållande att observera. Sigrid Een åtnjuter nämligen, såsom tidigare meddelats, från pensionsinrättningen för lärarinnor vid Sveriges högre skolor för kvinnlig ungdom en årlig pension av 459 kronor. Enligt statskontorets i utlåtande den 2 februari 1929 uttalade uppfattning, vartill jag i propositionen nr 116 uttalade min anslutning, borde i liknande fall tillses, att tilläggs-pension utginge med högst så stort belopp, att detsamma jämte redan beviljad statspension och pension från lärarinnornas pensionsanstalt, pensionsinrättning för lärarinnor vid Sveriges högre skolor för kvinnlig ungdom eller svenska lärarinnornas pensionsförening uppginge till det pensionsunderlag, som för vederbörande gällde vid avskedet från statstjänst. Då jag icke funnit någon anledning att frångå denna uppfattning skulle tilläggs-pensionen för Sigrid Een — vars pensionsunderlag uppgår till 2,900 kronor och som för närvarande åtnjuter pension från staten med 2,130 kronor och från enskild pensionskassa med 459 kronor eller sammanlagt 2,589 kronor — uppgå till $(2,900 - 2,589)$ 311 kronor.

Jag finner mig vidare, i likhet med statskontorets år 1929 framlagda, av mig upptagna förslag, böra tillstyrka, att riksdagens medgivande måtte utverkas därtill, att för Sigrid Een pensionsförhöjning jämlikt kungörelsen den 18 juni 1925 (nr 280) och dyrtidstillägg må beräknas å sammanlagda beloppet av statspension, tilläggs-pension och pension från enskild pensionsinrättning, dock högst å för henne vid avskedet gällande pensionsunderlag, d. v. s. 2,900 kronor.

Jag finner mig vidare böra uttala min anslutning till den av statskontoret i dess senaste utlåtande framförda uppfattningen, att den nu ifrågasatta tilläggs pensionen må utgå först från och med den 1 januari 1930.

I anslutning till vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

dels att f. d. ämneslärarinnan vid högre lärarinneseminarier i Stockholm och den därmed förenade normalskolan för flickor Sigrid Een må, räknat från och med den 1 januari 1930, under sin återstående livstid uppbära — utöver henne eljest tillkommande pension av statsmedel — en tilläggs pension å allmänna indragningsstaten till belopp av 311 kronor för år,

dels ock att pensionsförhöjning enligt kungörelsen den 18 juni 1925 (nr 280) och dyrtidstillägg för Sigrid Een må, likaledes från och med den 1 januari 1930, beräknas å ett sammanlagt pensionsbelopp av 2,900 kronor.

8:o.

Ang. tilläggs-
pension åt
f. d. ämnes-
lärarinnan
vid samsko-
lan i Ängel-
holm Karin
Åhman.

I proposition nr 116 till 1929 års riksdag, vartill jag här tillåter mig att i huvudsak hänvisa, hade Kungl. Maj:t med anledning av en utav f. d. ämneslärarinnan vid samskolan i Ängelholm Karin Åhman gjord ansökning föreslagit riksdagen, att åt henne måtte från och med den 1 januari 1929 under hennes återstående livstid, utöver henne eljest tillkommande pension av statsmedel, beredas en årlig tilläggs pension å allmänna indragningsstaten av 307 kronor.

Riksdagen avslag emellertid Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning. Jag tillåter mig att beträffande de skäl, som av riksdagen anfördes för detta dess beslut, hänvisa till den under föregående punkt lämnade redogörelsen.

Från Karin Åhman har nu inkommit förnyad ansökning om beredande av tilläggs pension. Karin Åhman, som är född den 5 januari 1867, har genom beslut av statskontoret den 9 juni 1927 beviljats avkortad pension till ett belopp av 1,350 kronor. Därvid hava jämlikt bestämmelserna i civila pensionslagen tillgodoräknats henne de 15 år — läsåren 1912/1927 — under vilka hon tjänstgjort som ämneslärarinna vid samskolan i Ängelholm. Sökanden har emellertid, förutom sagda tjänstgöring i statens tjänst, även bestritt tjänstgöring vid statsunderstödd enskild läroanstalt, nämligen — med undantag av läsåret 1899/1900 — under tiden från och med vårterminen 1891 till och med vårterminen 1912, således 20 $\frac{1}{2}$ år, såsom ämneslärarinna med full tjänstgöring vid Landskrona elementarläroverk för flickor; hon har därvid åtnjutit tjänstledighet sammanlagt 6 $\frac{5}{7}$ veckor.

I sitt över Karin Åhmans tidigare ansökning avgivna, den 8 december 1928 dagtecknade utlåtande anförde skolöverstyrelsen bland annat:

Det syntes billigt, att till sökanden beviljas tilläggspension av statsmedel samt att därvid tillgodoräknas henne $\frac{2}{3}$ av hennes till 20 $\frac{1}{2}$ år uppgående tjänstetid vid Landskrona elementarläroverk för flickor, d. v. s. 13 hela år. Sistnämnda läroverk hade åtnjutit statsunderstöd alltsedan vårterminen 1879.

Under förutsättning av sådant beräkningssätt finner skolöverstyrelsen, att sökandens sammanlagda för statspension beräkneliga tjänstetid skulle uppgå till 28 år och hennes årliga pension till $\frac{28}{30} \times 2,700$ kronor eller 2,520 kronor. Då, såsom nyss nämnts, den henne författningens tillkommande pensionen utgår med 1,350 kronor, finner skolöverstyrelsen, att den tilläggspension, som skulle kunna ifrågakomma, utgör (2,520 — 1,350) 1,170 kronor. Emellertid framhåller skolöverstyrelsen, att sökanden redan för ovanberörda tjänstgöring vid enskild läroanstalt uppbär *dels* från lärarinnornas pensionsanstalt såväl en pension av 34 kronor om året, som ock, jämlikt kungörelsen den 18 november 1921, nr 703, en årlig tilläggspension av 559 kronor, av vilka pensioner den förstnämnda grundas på kommunalt bidrag och för sökanden erlagda egna pensionsavgifter till sagda pensionsanstalt, medan den senare, jämlikt bestämmelserna i nyssnämnda kungörelse, helt utgår av statsmedel, *dels ock* från pensionsinrättningen för lärarinnor vid Sveriges högre skolor för kvinnlig ungdom en årlig pension av 400 kronor. Skolöverstyrelsen föreslår nu, att från ovannämnda beräknade belopp av 1,170 kronor bör avdragas ett belopp, motsvarande ovanberörda av statsmedel utgående tilläggspension av 559 kronor, vadan den nu ifrågasatta tilläggspensionen skulle uppgå till 611 kronor. Däremot finner skolöverstyrelsen hänsyn i nu förevarande sammanhang icke böra tagas till de båda andra oförmålda pensionsbeloppen av 34 kronor och 400 kronor.

Vad slutligen beträffar den tidpunkt, från och med vilken den nu föreslagna tilläggspensionen torde böra tillerkännas sökanden, som erhållit avsked från sin ämneslärarinnebefattning med utgången av juni 1927, finner skolöverstyrelsen nu ifrågavarande tilläggspension böra beviljas att utgå från och med den 1 juli 1927.

Härefter avgav statskontoret den 2 februari 1929 utlåtande över, bland andra, här ifrågavarande ansökning. I enlighet med de grundsatser för dylika tilläggspensioner, vilka statskontoret i sagda utlåtande framlade och för vilka jag under föregående punkt redogjort, hemställde statskontoret i sagda utlåtande beträffande Karin Åhman — då beträffande henne upplysts, att hon från pensionsinrättningen för lärarinnor vid Sveriges högre skolor för kvinnlig ungdom åtnjöt en årlig pension av 450 kronor samt från lärarinnornas pensionsanstalt en årlig pension av 34 kronor eller sammanlagt 484 kronor — att hennes tilläggspension skulle från och med den 1 januari 1929 utgå med ett årligt belopp av 307 kronor eller skillnaden mellan det högsta för henne vid avskedet gällande pensionsunderlaget, 2,700 kronor, och henne redan tillkommande pension, 1,350 kronor, tilläggspension, 559 kronor, och pensioner från enskilda pensionsinrättningar, 484 kronor.

Till vad statskontoret sålunda föreslagit anslöt jag mig vid min anmälan inför Kungl. Maj:t av Karin Åhmans förra ansökan.

Över den nu föreliggande ansökningen har skolöverstyrelsen den 19 november 1929 avgivit utlåtande och därvid anfört bland annat följande:

Överstyrelsen får erinra därom, att 1929 års riksdag icke fann sig för det dåvarande böra bifalla Kungl. Maj:ts i propositionen nr 116 till sagda riksdag framställda förslag angående tilläggspension för sökanden och fyra andra lärarinnor, vilka i likhet med sökanden efter ingången av år 1926 avgått från sina befattningar i statens tjänst (riksdagens skrivelse nr 215 punkt 79). Av riksdagens skrivelse i ärendet synes framgå, att anledning till riksdagens nämnda beslut huvudsakligen varit den, att i vissa av nämnda fall tid, som ifrågasatts till tillgodoräknande för sådan pension, avsåg tjänstgöring vid läroanstalter, vilka vid ifrågavarande tider icke varit statsunderstödda. Då nu sökanden ånyo ingivit ansökan om tilläggspension, får överstyrelsen framhålla, att den tjänstgöring, som för sökanden skulle komma att tillgodoräknas för sådan tilläggspension blivit fullgjord vid Landskrona elementarläroverk för flickor och att sagda läroanstalt åtnjutit statsunderstöd alltsedan vårterminen 1879, således hela den tid sökanden tjänstgjort därstädes.

Till stöd för ifrågavarande ansökan, utöver vad överstyrelsen anfört i sitt utlåtande i frågan den 8 december 1928, vill överstyrelsen framhålla, att det för utvecklingen av de år 1905 startade statens samskolor varit av stor betydelse, att dessa skolor, särskilt under de första skedena av sin tillvaro, haft tillgång till dugliga lärarinnor med pedagogisk erfarenhet från skolor av med dem närbesläktad typ, d. v. s. de högre flickskolorna, enskilda mellanskolorna eller högre goss- och samskolorna. Efter att under 20 $\frac{1}{2}$ år med högsta vitsord hava tjänstgjort såsom ämneslärarinna med full tjänstgöring vid Landskrona elementarläroverk för flickor, utnämndes sökanden från och med den 1 februari 1912 till ämneslärarinna vid samskolan i Ängelholm å den befattning, vilken hon alltsedan innehaft, tills hon den 30 juni 1927 avgick med pension. Då således hennes ifrågavarande arbete vid Landskrona elementarläroverk för flickor torde hava varit av stor betydelse för hennes följande arbete i statens tjänst, finner överstyrelsen det vara med billigheten överensstämmande, att hon beviljas största möjliga tilläggspension för den tid hon tjänstgjort vid nämnda läroanstalt.

Vad beträffar storleken av den tilläggspension, som må beviljas sökanden för ifrågavarande tjänstgöring, vill överstyrelsen hemställa, att densamma må beräknas på det sätt, Kungl. Maj:t föreslagit i ovannämnda proposition nr 116 till 1928 års riksdag, samt att även pensionsförhöjning enligt kungörelsen nr 280/1925 och dyrtidstillägg må beviljas utgå på det i samma proposition föreslagna belopp.

Vad åter beträffar den tidpunkt, från och med vilken ifrågavarande tilläggspension torde böra beviljas, synes densamma böra beviljas senast från den tidpunkt, från och med vilken den skulle hava utgått, om 1929 års riksdag bifallit Kungl. Maj:ts då gjorda hemställan om tilläggspension.

På grund av vad sålunda anförts och under hänvisning till den i ovannämnda proposition nr 116 till 1928 års riksdag föbragta utredning i frågan får överstyrelsen hemställa, det Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen medgiva,

dels att f. d. ämneslärarinnan vid samskolan i Ängelholm Karin Åhman må från och med månaden näst efter den, under vilken avgång från tjänsten ägt rum, under sin återstående livstid uppbära — utöver henne författnings-

enligt tillkommande pension — en årlig tilläggspension å allmänna indragningsstaten till belopp av 307 kronor,

dels att pensionsförhöjning enligt kungörelsen den 18 juni 1925, nr 280, och dyrtidstillägg må för henne beräknas å ett sammanlagt belopp av 2,700 kronor.

Slutligen har statskontoret den 9 december 1929 avgivit utlåtande i ärendet och därvid — under återopande av vad statskontoret anfört i sitt av mig under föregående punkt återgivna utlåtande angående beredande av tilläggspension åt f. d. lärarinnan Sigrid Een — tillstyrkt, att i anledning av förevarande framställning åtgärd måtte vidtagas på sätt skolöverstyrelsen hemställt, dock att den ifrågasatta tilläggspensionen torde böra utgå från och med den 1 januari 1930.

Av samma skäl, som av mig angivits under nästföregående punkt, finner jag mig böra hemställa, att frågan om beredande av tilläggspension åt Karin Åhman ånyo måtte underställas riksdagens prövning.

Departement-
schefen.

De skäl, som av 1929 års riksdag i dess skrivelse nr 215 under punkt 79 anfördes för avslag å Kungl. Maj:ts då gjorda framställning voro *dels* att i propositionen nr 116 i flera fall föreslagits tilläggspensioner åt befattningshavare, vilka pensionerats före år 1926 eller det år, då riksdagen första gången medgivit tilläggspensioner enligt grunder, vilkas tillämpning i sagda proposition ifrågasatts, *dels ock* att i vissa i propositionen nr 116 upptagna fall tid, som ifrågasatts till tillgodoräkande, avsåge tjänstgöring vid läroanstalter, vilka vid ifrågavarande tider icke varit statsunderstödda.

Ingen av de sålunda gjorda invändningarna har emellertid tillämplighet å Karin Åhman, då hon, såsom förut meddelats, *dels* beviljats pension genom beslut av statskontoret den 9 juni 1927, *dels ock* under hela den tid, som skulle tillgodoräknas henne för tilläggspension — d. v. s. från och med vårterminen 1891 till och med vårterminen 1912 med undantag av läsåret 1899/1900 — tjänstgjort vid Landskrona elementarläroverk för flickor, vilken läroanstalt åtnjutit statsunderstöd alltsedan vårterminen 1879.

Med hänsyn härtill finner jag mig böra tillstyrka, att tilläggspension, beräknad efter av mig i det föregående angivna grunder, måtte tillerkännas Karin Åhman. Beloppet härav bör, i anslutning till vad jag tidigare uttalat, fastställas till 307 kronor.

Jag finner mig vidare, i likhet med statskontorets år 1929 framlagda, av mig tillstyrkta förslag, böra tillstyrka, att riksdagens medgivande måtte utverkas därtill, att för Karin Åhman pensionsförhöjning jämlikt kungörelsen den 18 juni 1925 (nr 280) och dyrtidstillägg må beräknas å sammanlagda beloppet av statspension, tilläggspension och pension från enskild pensionsinrättning, dock högst å för henne vid avskedet gällande pensionsunderlag, d. v. s. 2,700 kronor.

Jag finner mig vidare böra uttala min anslutning till den av statskontoret

i dess senaste utlåtande framförda uppfattningen, att den nu ifrågasatta tilläggspensionen må utgå först från och med den 1 januari 1930.

I anslutning till vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

dels att f. d. ämneslärarinnan vid samskolan i Ängelholm Karin Åhman må, räknat från och med den 1 januari 1930, under sin återstående livstid uppbära — utöver henne eljest tillkommande pension av statsmedel — en tilläggspension å allmänna indragningsstaten till belopp av 307 kronor för år,

dels ock att pensionsförhöjning enligt kungörelsen den 18 juni 1925 (nr 280) och dyrtidstillägg för Karin Åhman må, likaledes från och med den 1 januari 1930, beräknas å ett sammanlagt pensionsbelopp av 2,700 kronor.

9:o.

Ang. tilläggs-
pension åt
f. d. läro-
verksadjunk-
ten J. A.
Eckstein.

Hos Kungl. Maj:t har f. d. adjunkten vid högre allmänna läroverket i Jönköping Johan Alfred Eckstein anhållit, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att låta honom få tillgodoräkna sig två tredjedelar av hans tjänstgöring vid enskilt läroverk med dimissionsrätt i och för tilläggspension utöver den pension av 2,310 kronor, som tillerkänts honom vid avgången från hans adjunktur.

Av handlingarna i ärendet inhämtas, att sökanden, som genom beslut den 23 augusti 1929 erhöll avsked från sin innehavande adjunktstjänst från och med den 6 december 1929, genom beslut av statskontoret den 11 juli 1929 beviljats avkortad pension till ett belopp av 2,310 kronor om året. Därvid hava enligt bestämmelserna i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänst innehavares rätt till pension tillgodoräknats honom 19 år av den till omkring 19 $\frac{2}{3}$ år uppgående tid, under vilken han tjänstgjort i statens tjänst. Sökanden har emellertid, såsom av handlingarna framgår, utöver nämnda tjänstgöringstid bestritt tjänstgöring även vid statsunderstödd enskild läroanstalt, nämligen vid Fjellstedtska skolan i Uppsala under läsåren 1896—1910, eller under 14 läsår, och har därvid bestritt en undervisningsskyldighet av under det första läsåret 20 veckotimmar och under de 13 senare läsåren 23—32 veckotimmar.

I ärendet har skolöverstyrelsen den 31 januari 1930 avgivit utlåtande och därvid anført bland annat följande:

Då nu sökanden anhåller att på grund av nyssnämnda tjänstgöring erhålla tilläggspension, får överstyrelsen erinra därom, att Kungl. Maj:t och riksdagen i vissa tidigare fall bifallit liknande ansökningar. Så har 1926 års riksdag beviljat f. d. adjunkterna J. J:son Ekegren och K. G. Harlin tilläggspensioner, beräknade för $\frac{2}{3}$ av den tid, under vilken var och en av dem bestritt tjänstgöring vid kommunal eller enskild läroanstalt, och 1929 års riksdag har till bland andra f. d. adjunkten E. O. G. Lindqvist beviljat på liknande sätt beräknad tilläggspension. Vad nu förevarande ansökan

beträffar, får överstyrelsen framhålla, att Fjellstedtska skolan i Uppsala ägt samma bildningsmål som de högre allmänna läroverken och att den vunnit erkännande för sin verksamhet genom att tillerkännas statsunderstöd alltsedan höstterminen 1890, studentexamensrätt alltsedan vårterminen 1882 samt lönetursrätt för skolans lärare genom brev den 30 april 1875, den sistnämnda rätten visserligen icke längre gällande med de löneregleringsprinciper, som tillämpas sedan år 1905. Vad sökandens tjänstgöring vid ifrågavarande läroanstalt beträffar, får överstyrelsen framhålla, att densamma måste anses hava varit av direkt allmännyttig beskaffenhet och till stort gagn för sökandens följande arbete i statens tjänst. Under sådana omständigheter synes det överstyrelsen med billigheten överensstämmande, att även till sökanden beviljades tilläggspension av statsmedel, och att därvid tillgodoräknades honom $\frac{2}{3}$ av den till 14 läsår uppgående tjänstetid, under vilken han vid Fjellstedtska skolan i Uppsala tjänstgjort såsom ämneslärare med full tjänstgöring, eller nio hela läsår.

Vid bifall härtill skulle sökandens sammanlagda för statspension beräkneliga tjänstetid uppgå till 28 år och hans årliga pension till $\frac{28}{33} \times 4,000$ kronor eller 3,393 kronor 94 öre och med föreskriven avrundning av pensionsbeloppet uppåt 3,400 kronor. Den tilläggspension, som i nu förevarande fall skulle kunna ifrågakomma, synes alltså, enär den sökanden författningsenligt tillkommande pensionen utgår med 2,310 kronor, utgöra 1,090 kronor. Och torde med hänsyn till Kungl. Maj:ts och riksdagens ovannämnda beslut i fråga om f. d. adjunkterna Ekegren och Harlin samt f. d. adjunkten Lindqvist sökanden böra erhålla rätt att å sammanlagda pensionsförmånen åtnjuta förhöjning enligt bestämmelserna i kungörelsen den 18 juni 1925, nr 280.

På grund av vad sålunda blivit anfört får överstyrelsen tillstyrka, det täcktes Kungl. Maj:t föreslå riksdagen medgiva,

dels att Eckstein må från och med månaden näst efter den, under vilken avgång från tjänsten ägt rum, under sin återstående livstid uppbära — utöver honom författningsenligt tillkommande avkortad pension — en tilläggspension å allmänna indragningsstaten till ett belopp av 1,090 kronor för år,

dels ock att å sammanlagda beloppet av Ecksteins pension och tilläggspension må utgå förhöjning enligt bestämmelserna i kungörelsen den 18 juni 1925 (nr 280).

Vidare har statskontoret den 6 februari 1930 avgivit utlåtande i ärendet och därvid anfört, bland annat:

Sökanden har under åren 1896—1910 eller 14 läsår innehaft anställning vid statsunderstött enskilt läroverk. Här föreligger ett sådant fall, där riksdagen, om vederbörande avgått med pension efter ingången av år 1926, beviljat tilläggspension genom tillgodoräkning av högst $\frac{2}{3}$ av tjänstetiden vid det enskilda läroverket, såsom framgår exempelvis av 1929 års riksdags beslut om tilläggspension åt läroverksadjunkten E. O. G. Lindqvist. På grund härav och då intet synes vara att erinra mot vad skolöverstyrelsen föreslagit, tillstyrker statskontoret, att åtgärd måtte vidtagas i enlighet med skolöverstyrelsens hemställan.

På de av skolöverstyrelsen anförda skäl och under hänvisning till de av överstyrelsen och statskontoret åberopade precedensfall får jag tillstyrka, att

Departementschefen.

tilläggs pension beredes Eckstein till det belopp, myndigheterna tillstyrkt. Vid bifall härtill läres sammanlagda beloppet av den Eckstein tillkommande pensionen jämte tilläggs pensionen bära regleras i enlighet med bestämmelserna i kungörelsen den 18 juni 1925, nr 280.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att f. d. adjunkten vid högre allmänna läroverket i Jönköping Johan Alfred Eckstein må från och med den 1 januari 1930 under sin återstående livstid uppbära — utöver honom författningsenligt tillkommande pension — en tilläggs pension å allmänna indragningsstaten till belopp av 1,090 kronor för år, med rätt att å sammanlagda pensionsförmåner åtnjuta förhöjning enligt bestämmelserna i kungörelsen den 18 juni 1925 (nr 280).

10:o.

Pension åt
läroverks-
vaktmästaren
A. K.
Engberg.

Med skrivelse den 19 november 1929 har skolöverstyrelsen överlämnat en ansökning av rektorn vid östra realskolan i Göteborg om pension för vaktmästaren vid nämnda läroverk Anders Konrad Engberg.

Av handlingarna i ärendet framgår, bland annat, att Engberg är född den 23 mars 1863 och alltså uppnått en ålder av 66 år, att han varit anställd såsom vaktmästare vid läroverket sedan augusti månad år 1902, d. v. s. under 28 läsår, det innevarande inberäknat, och därvid städse med pålitlighet och plikttrohet fullgjort sina åligganden, samt att han den 1 juli 1930 skall avgå från sin befattning vid läroverket, ävensom att hans löneförmåner såsom läroverkets vaktmästare under vart och ett av de senaste fem åren utgjort 2,490 kronor, dyrtidstillägg inräknat, samt fri bostad.

Skolöverstyrelsen har anfört, bland annat, följande:

Enligt ett av läroverksöverstyrelsen den 12 september 1911 avgivet förslag till läroverksvaktmästares pensionering, vilket legat till grund för åtskilliga av riksdagen beviljade pensioner åt sådana befattningshavare, är Engbergs vaktmästarbefattning vid östra realskolan i Göteborg att hänföra till den pensionsklass, som överstyrelsen föreslagit för förste vaktmästare vid högre allmänt läroverk. Till vaktmästare av nämnda pensionsklass har pension senast beviljats av 1929 års riksdag, då full pension, beräknad för en tjänstetid av 30 år, beviljades f. d. gymnastikvaktmästaren vid högre allmänna läroverket å Östermalm i Stockholm Karl Johan Lindström, och bestämdes då ifrågavarande pension, i överensstämmelse med riksdagens under de senare åren fattade beslut i fråga om pensioner till vaktmästare av nämnda pensionsklass, till 1,584 kronor, d. v. s. det belopp, vartill äldre pension å 1,100 kronor uppgår vid omräkning efter de i kungörelserna nr 360/1922 och nr 280/1925 angivna grunder för bestämmande av nyreglerad pension. Med anledning härav torde jämväl till Engberg bära utgå efter samma grunder beräknad pension. Då Engberg emellertid vid avskedstagandet torde komma att innehava en tjänstetid av endast 28 tjänstår, torde den pension, som beviljas honom, bära, i överensstämmelse med av riksdagen

tidigare fattade beslut i liknande fall, till exempel det av 1928 års riksdag fattade beslutet angående avkortad pension till ovannämnde gymnastikvaktmästare Lindström, böra beräknas till ett belopp, som utgör $\frac{28}{30} \times 1,100$ kronor eller 1,026 kronor 67 öre och, omräknat efter de i ovannämnda kungörelser angivna grunder, 1,488 kronor.

På grund av vad sålunda anförts hemställer skolöverstyrelsen, att Kungl. Maj:t ville föreslå riksdagen medgiva, att Engberg måtte från och med månaden näst efter den, under vilken han avgår från sin befattning, under sin återstående livstid från allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 1,488 kronor.

I ärendet har statskontoret den 11 december 1929 avgivet infortrat yttrande och därvid tillstyrkt, att åtgärd måtte vidtagas på det sätt skolöverstyrelsen hemställt.

Det torde vara skäligt att Engberg, i likhet med vad tidigare skett beträffande läroverksvaktmästare, beredes pension, vilken torde böra utgå å allmänna indragningsstaten. Mot skolöverstyrelsens beräkning av pensionsbeloppet, vilken överensstämmer med förut tillämpade grunder, har jag icke något att erinra.

Departementschefen.

Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att vaktmästaren vid östra realskolan i Göteborg Anders Konrad Engberg må från och med månaden näst efter den, under vilken han avgår från sin befattning, under sin återstående livstid från allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 1,488 kronor.

11:o.

Med skrivelse den 19 november 1929 har skolöverstyrelsen till Kungl. Maj:t överlämnat en ansökning av vaktmästaren vid högre allmänna läroverket å Kungsholmen i Stockholm Henrik Wilhelm Theodor Lundin om pension från och med den 1 juli 1930.

Pension åt läroverksvaktmästaren H. W. T. Lundin.

Av handlingarna i ärendet inhämtas, att Lundin är född den 20 juli 1859 och alltså uppnått en ålder av 70 år, att han tjänstgjort såsom vaktmästare vid Kungsholmens realskola i Stockholm under tiden från den 1 juli 1902 till och med den 30 juni 1929 och vid högre allmänna läroverket å Kungsholmen i Stockholm från och med den 1 juli 1929, således sammanlagt mera än 27 år, och därvid på ett förtjänstfullt sätt skött sitt arbete samt att Lundins löneförmåner under de senaste fem åren utgjort i medeltal 3,096 kronor jämte fri bostad.

Skolöverstyrelsen har anförts, bland annat, följande:

Enligt ett av läroverksöverstyrelsen den 12 september 1911 avgivet underdånigt förslag till läroverksvaktmästares pensionering, vilket legat till grund för åtskilliga av riksdagen beviljade pensioner åt sådana befattningshavare,

var sökandens vaktmästarbefattning vid Kungsholmens realskola i Stockholm att hänföra till den pensionsklass, som överstyrelsen föreslagit för förste vaktmästare vid högre allmänt läroverk, och måste hans vaktmästarbefattning givetvis även efter läroverkets ombildning till högre allmänt läroverk räknas till samma pensionsklass. Till vaktmästare av nämnda pensionsklass har pension senast beviljats av 1929 års riksdag, då full pension, beräknad för en tjänstetid av 30 år, beviljades till f. d. gymnastikvaktmästaren vid högre allmänna läroverket å Östermalm i Stockholm Karl Johan Lindström, och bestämdes då ifrågavarande pension, i överensstämmelse med riksdagens under de senare åren fattade beslut i fråga om pensioner till vaktmästare av nämnda pensionsklass, till 1,584 kronor, d. v. s. det belopp, vartill äldre pension å 1,100 kronor uppgår vid omräkning efter de i kungörelserna nr 360/1922 och nr 280/1925 angivna grunder för bestämmande av nyreglerad pension. Med anledning härav torde jämväl till sökanden böra utgå efter samma grunder beräknad pension. Då sökanden emellertid vid avskedstagandet torde komma att innehava en tjänstetid av endast 28 tjänstår, torde den pension, som beviljas honom, böra i överensstämmelse med av riksdagen tidigare fattade beslut i liknande fall, till exempel det av 1928 års riksdag fattade beslutet angående beviljande av avkortad pension till ovannämnde gymnastikvaktmästare Lindström, böra beräknas till ett belopp, som utgör $28/30 \times 1,100$ kronor eller 1,026 kronor 67 öre och, omräknat efter de i ovannämnda kungörelserna nr 360/1922 och nr 280/1925 angivna grunder, 1,488 kronor.

På grund av vad sålunda anförts hemställer skolöverstyrelsen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att Lundin må från och med månadens näst efter den, under vilken han avgår från sin befattning, under sin återstående livstid från allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 1,488 kronor.

I ärendet har statskontoret den 11 december 1929 avgivit infortrat yttrande och därvid tillstyrkt, att åtgärd måtte vidtagas på det sätt skolöverstyrelsen hemställt.

Departementschefen.

I likhet med vad jag under nästföregående punkt föreslagit i fråga om pension åt läroverksvaktmästaren A. K. Engberg får jag tillstyrka, att pension beredes Lundin från allmänna indragningsstaten till belopp, som blivit av skolöverstyrelsen angivet.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva att vaktmästaren vid högre allmänna läroverket å Kungsholmen i Stockholm Henrik Wilhelm Theodor Lundin må från och med månaden näst efter den, under vilken han avgår från sin befattning, under sin återstående livstid från allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 1,488 kronor.

12:o.

Hos Kungl. Maj:t har rektorn vid högre lärarinneseminariet i Stockholm gjort framställning om beredande av pension åt städerskan och tamburvakten vid högre lärarinneseminariet i Stockholm Emma Sofia Wennerström.

Av handlingarna i ärendet framgår, att Emma Sofia Wennerström är född den 1 maj 1858 och således uppnått en ålder av 71 år, att hon varit anställd vid nämnda seminarium från och med den 1 oktober 1917, alltså i nära 13 läsår, att hon med plikttröhet utfört sitt arbete samt att hon på grund av sin höga ålder väntas lämna sin befattning med utgången av läsåret 1929/1930. Av handlingarna inhämtas vidare, att Emma Wennerström under lästerminerna varit för läroanstaltens räkning sysselsatt minst 8 timmar om dagen. Beloppet av hennes kontanta arvode har under de senaste 10 åren växlat mellan 520 kronor och 1,000 kronor och har i medeltal utgjort 744 kronor om året. Därjämte har hon åtnjutit fri bostad samt fritt bränsle och lyse, vilka naturaförmåner av rektor uppskattats till värde av 600 kronor om året. Hennes sammanlagda avlöningsförmåner hava således i medeltal uppgått till ett årligt belopp av 1,344 kronor. Vad hennes ekonomiska förhållanden i övrigt beträffar, framgår av handlingarna, att hennes enda tillgång utgöres av ett kapital på omkring 3,000 kronor, insatta på sparkasseräkning.

Pension åt
städerskan
och tambur-
vakten
Emma Sofia
Wenner-
ström.

I ärendet hava yttranden avgivits den 19 oktober 1929 av skolöverstyrelsen och den 30 oktober 1929 av statskontoret.

Skolöverstyrelsen har därvid anfört, bland annat:

Med anledning av vad om Emma Sofia Wennerströms förhållanden blivit upplyst och då med hänsyn till längden av hennes dagliga arbetstid hennes befattning vid högre lärarinneseminariet icke kan anses som bisyssla och då hon i mer än 10 år varit anställd i statens tjänst, finner överstyrelsen det i hög grad behjärtansvärt, att hon, då hon nu vid hög ålder avgår från sin befattning, erhölle så stor pension, som med hänsyn till arten och längden av hennes arbete där kan synas skäligen.

Överstyrelsen får i sådant hänseende erinra därom, att Kungl. Maj:t och riksdagen vid tidigare tillfällen beviljat pension till städerskor vid allmänna läroverk och vid högre lärarinneseminariet i Stockholm. Så har 1926 års riksdag beviljat städerskan vid högre lärarinneseminariet i Stockholm Maria Olsdotter Kilfeldt pension, vilken på grund av den låga avlöning, hon åtnjutit, bestämts till ett belopp av 660 kronor om året. Kilfeldts avlöningsförmåner hade nämligen utgjort i medeltal 875 kronor om året, varjämte hon tillsammans med en dotter, som var vaktmästare vid seminariet, åtnjutit fri bostad inom seminariets lokaler. Då nu Emma Wennerströms kontanta avlöning och naturaförmåner under de sista 10 åren i medeltal uppgått till ett belopp av sammanlagt omkring 1,344 kronor, torde full pension för henne kunna beräknas till ett belopp, som jämte därå utgående dyrtidstilllägg uppgår till $\frac{2}{3}$ av sistnämnda belopp eller 896 kronor. Om dyrtidstillägget å ifrågavarande pension beräknas utgå med 18 procent av pensionsbeloppet, skulle således full pension för henne beräknas till $\frac{100}{118} \times 896$ kronor eller 759 kronor 32 öre och avjämnat till närmast lägre med 12 jämnt delbart kronotal 756 kronor. Med hänsyn därtill att sökanden vid avgången torde komma att hava varit anställd i statens tjänst under ej fullt 13 läsår, torde emellertid den pension, som beviljas henne, böra, i överens-

stämmelse med det av Kungl. Maj:t och 1928 års riksdag fattade beslutet angående beviljande av avkortad pension till förre vaktmästaren vid samskolan i Sala Vilhelmina Lindroth, beräknas endast till $\frac{12}{30}$ av sistnämnda belopp eller 302 kronor 40 öre och avjämntat till närmast lägre med 12 jämmt delbart krontal 300 kronor.

Statskontoret har anfört:

Med hänsyn därtill, att Emma Sofia Wennerström vid sin anställning i statens tjänst uppnått en levnadsålder av 59 år och vid sin avgång tjänat staten allenast något mer än 12 år, förefaller det statskontoret i någon mån tveksamt, huruvida pension av statsmedel bör beredas henne. På grund av de i ärendet meddelade upplysningar vill statskontoret dock icke motsätta sig, att framställning i sådant syfte förelägges riksdagen. Vad pensionsbeloppet beträffar synes icke vara något att erinra mot den av skolöverstyrelsen gjorda beräkningen, enligt vilken pensionen skulle bestämmas till 300 kronor.

Departementschefen.

Jag vill tillstyrka, att Emma Sofia Wennerström från tiden för sin avgång från befattningen vid högre lärarinneseminariet beredes någon pension. Pensionen, som torde böra utgå från allmänna indragningsstaten, anser jag böra bestämmas till det belopp, som av statskontoret angivits, eller 300 kronor årligen. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att städerskan och tamburvakten vid högre lärarinneseminariet i Stockholm Emma Sofia Wennerström må från och med månaden näst efter den, under vilken hon avgår från sin befattning, under sin återstående livstid från allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 300 kronor.

13:o.

Pension åt vaktmästaren och städerskan Maria Ingeborg Andersdotter.

Hos Kungl. Maj:t har rektorn vid högre lärarinneseminariet i Stockholm gjort framställning om beredande av pension åt förra vaktmästaren och städerskan vid det med seminariet förenade statens skolköksseminarium och hushållsskola Maria Ingeborg Andersdotter.

Av handlingarna i ärendet inhämtas, att Maria Ingeborg Andersdotter är född den 11 november 1864 och således uppnått en ålder av 65 år, att hon varit anställd vid läroanstalten från och med början av höstterminen 1893, alltså i mer än 36 år, samt att hon på grund av sjuklighet med utgången av år 1929 lämnat sin befattning. Av handlingarna framgår vidare, att Maria Ingeborg Andersdotter under lästterminerna varit för läroanstaltens räkning sysselsatt minst 8 timmar om dagen och att det ålegat henne att under ferierna hava tillsyn över undervisningslokalerna samt att hon städe fullgjort sina åligganden med plikttröhet och noggrannhet. I avlöning har hon under de senaste 10 åren åtnjutit i medeltal 935 kronor om året, dyrtidstillägg inberäknat, jämte fritt vivre och fri tvätt samt fri bostad med

fritt bränsle och lyse, vilka naturaförmåner av rektorn vid lärarinneseminarier uppskattats till 950 kronor om året, alltså ett sammanlagt avlöningsbelopp av i medeltal 1,885 kronor om året. Vad hennes ekonomiska förhållanden i övrigt beträffar framgår av ett till ansökningen fogat intyg att hon äger ett kapital av 3,800 kronor, av vilket den årliga avkastningen uppgår till icke fullt 200 kronor samt att hon uppbär en livränta å 30 kronor.

I ärendet hava yttranden avgivits den 19 oktober 1929 av skolöverstyrelsen och den 30 oktober 1929 av statskontoret.

Skolöverstyrelsen har anfört, bland annat, följande:

Med anledning av vad om Maria Ingeborg Andersdotters förhållanden blivit upplyst och då med hänsyn till längden av den henne åliggande dagliga arbetstiden, hennes befattning som både vaktmästare och städerska vid statens skolköksseminarium och hushållsskola ej kan betraktas som en bissyssa, vore det i hög grad behjärtansvärt, att hon erhöles så stor pension, som med hänsyn till arten av hennes arbete i statens tjänst kunde synas skälig.

Överstyrelsen får i sådant hänseende erinra därom, att Kungl. Maj:t och riksdagen vid flera tillfällen beviljat pensioner till såväl vaktmästare som städerskor vid de allmänna läroverken och vid högre lärarinneseminarier. I ett av läroverksöverstyrelsen den 12 september 1911 avgivet förslag till läroverksvaktmästares pensionering, vilket legat till grund för åtskilliga av riksdagen beviljade pensioner åt sådana befattningshavare, hava ifrågavarande betjänte vid de allmänna läroverken förts till tre olika pensionsklasser. Med hänsyn till det arbete, som åligger nu ifrågavarande vaktmästare och städerska, torde hon vara närmast att jämställa med vaktmästare av den andra i ordningen av nyssnämnda tre pensionsklasser. Till vaktmästare av denna klass har pension senast beviljats av 1928 års riksdag, då full pension av 1,320 kronor om året, d. v. s. det belopp, vartill äldre pension å 880 kronor uppgår vid omräkning efter de i kungörelsen nr 280/1925 angivna grunder för bestämmande av nyreglerad pension, beviljades vaktmästaren vid realskolan i Varberg Gustaf Johansson och efter samma grunder beräknad avkortad pension beviljades förra vaktmästaren vid samskolan i Vadstena Wilhelmina Lindroth. Då emellertid Maria Andersdotters avlöningsförmåner, dyrtidstillägg inberäknat, icke hava utgått med högre belopp än i medeltal 1,885 kronor om året, torde icke till henne kunna beviljas pension till så högt belopp, som nyss nämnts, utan torde den pension, som beviljas henne, böra beräknas till ett belopp, som jämte därå utgående dyrtidstillägg uppgår till $\frac{2}{3} \times 1,885$ kronor eller, uttryckt i ett till helt kronotal avrundat belopp, 1,257 kronor. Om dyrtidstillägget å nu ifrågavarande pension beräknas utgå med 18 % av pensionsbeloppet, skulle således den pension, som bör beviljas henne, beräknas till $\frac{100}{118} \times 1,257$ kronor eller 1,065 kronor 25 öre och avjämnat till närmast lägre med 12 jämnt delbart kronotal 1,056 kronor.

Statskontoret har anfört:

På grund av vad i detta ärende blivit meddelat och anfört anser statskontoret goda skäl föreligga för utverkande av någon pension i detta fall. Vad beträffar pensionsbeloppet håller statskontoret före, att det av skolöverstyrelsen föreslagna beloppet 1,056 kronor är väl högt, då det gäller en be-

fattningshavare, vars åligganden till stor del bestått i städning av skollokaler. Statskontoret föreställer sig, att ett pensionsbelopp av 780 kronor, motsvarande den del av förmånerna, som utgått såsom fast lön, skulle kunna anses vara i detta fall lämpligt avvägt; i alla händelser synes beloppet icke böra överstiga 900 kronor.

I övrigt har statskontoret icke något att erinra mot vad skolöverstyrelsen föreslagit.

Departementschefen.

I likhet med skolöverstyrelsen och statskontoret anser jag, att Maria Ingeborg Andersdotter bör komma i åtnjutande av pension. I fråga om pensionens storlek vill jag uttala mig för det belopp, som statskontoret ansett högst böra komma i fråga, nämligen 900 kronor. Pensionen torde böra utgå från allmänna indragningsstaten.

Jag hemställer alltså att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att förra vaktmästaren och städerskan vid det med högre lärarinneseminariet i Stockholm förenade statens skolköksseminarium och hushållsskola Maria Ingeborg Andersdotter må från och med den 1 januari 1930 under sin återstående livstid från allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 900 kronor.

14:o.

Pension åt seminarievaktmästaren E. Bergvall.

Efter av vaktmästaren vid folkskoleseminariet i Uppsala Edvard Bergvall hos rektor vid seminariet gjord framställning har rektor hos skolöverstyrelsen hemställt om utverkande åt Bergvall av en pension å förslagsvis 1,584 kronor jämte dyrtidstillägg enligt nu eller framdeles gällande grunder.

Av handlingarna i ärendet inhämtas, bland annat, att Bergvall är född den 11 december 1862, att han utan avbrott tjänstgjort som vaktmästare vid seminariet sedan den 1 oktober 1898 samt att denna tjänstgöring fullgjorts på ett enligt rektors uppfattning sällsynt plikttroget, samvetsgrant och ansvarsmedvetet sätt. Vidare inhämtas, att Bergvalls löneförmåner från och med den 1 januari 1918 utgjort, förutom fri bostad med bränsle och lyse, 1,875 kronor årligen jämte dyrtidstillägg, vartill från och med budgetåret 1924/1925 kommit arvodesförhöjning, växlande mellan 310 och 302 kronor, jämte dyrtidstillägg härå, samt att från och med den 1 januari 1918 från hans löneförmåner årligen avdragits 42 kronor såsom pensionsbidrag.

Skolöverstyrelsen har med utlåtande av den 1 november 1929 överlämnat rektors ifrågavarande framställning till Kungl. Maj:t och därvid anfört bland annat följande:

Vad beträffar det av rektor föreslagna pensionsbeloppet 1,584 kronor jämte dyrtidstillägg, finner överstyrelsen detsamma stå i överensstämmelse med de grunder, som av Kungl. Maj:t och riksdagen under de senaste åren tillämpats beträffande med Bergvall jämförliga läroverksvaktmästare, som uppnått en tjänstålder av minst 30 år.

På grund av vad sålunda anförts hemställer överstyrelsen, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen medgiva, att Bergvall må från och med månaden näst efter den, under vilken avgång från hans innehavande be-

fattning äger rum, under sin återstående livstid från allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 1,584 kronor.

Statskontoret har den 22 november 1929 avgivit utlåtande i ämnet och därvid, under förklaring att statskontoret icke funnit anledning till erinran mot den gjorda framställningen, tillstyrkt, att åtgärd måtte vidtagas i enlighet med skolöverstyrelsens hemställan.

Under åberopande av förestående utredning hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

Departementschefen.

att vaktmästaren vid folkskoleseminariet i Uppsala Edvard Bergvall må från och med månaden näst efter den, under vilken han avgår från sin befattning, under sin återstående livstid från allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 1,584 kronor.

15:o.

I en till ecklesiastikdepartementet ingiven ansökning har folkskolinspektören Edvard Elieser Svänsson anhållit att efter avsked från sin folkskolinspektörsbefattning få komma i åtnjutande av oavkortad pension.

Tilläggs-
pension åt f. d.
folkskol-
inspektören
E. E. Svänsson.

Över denna ansökning hava utlåtanden avgivits den 13 januari 1930 av skolöverstyrelsen och den 16 januari 1930 av statskontoret.

Av handlingarna i ärendet inhämtas bland annat följande:

Svänsson, som är född den 12 februari 1865, tjänstgjorde efter avlagd folkskolläraryxamen såsom extra ordinarie och vikarierande folkskollärare läsåren 1888—1890 och därefter såsom ordinarie folkskollärare (från och med höstterminen 1909 jämväl såsom överlärare), intill dess han den 1 januari 1915 tillträdde förordnande såsom folkskolinspektör i Smålands östra inspektionsområde. Den 10 november 1916 konstituerades och förordnades han att från och med den 1 januari 1917 vara ordinarie folkskolinspektör i samma inspektionsområde.

Skolöverstyrelsen har anfört:

Då Svänsson före tillträdet av förordnandet å folkskolinspektörstjänst den 1 januari 1915 ej innehaft statstjänst, har för bestämmande av hans pension enligt 1907 års civila pensionslag endast kunnat tillgodoräknas honom de 15 år, han innehaft folkskolinspektörstjänst. Enär pensionsunderlaget för folkskolinspektör jämlikt kungörelsen nr 520 år 1919 är 4,300 kronor, har statskontoret i enlighet härmed genom beslut den 2 januari 1930 tillerkänt Svänsson en pension av 2,580 kronor ($= \frac{15}{5} \times 4,300$: —).

Vid beräkningen av Svänssons pension har sålunda på grund av ännu gällande bestämmelser hänsyn ej kunnat tagas till dennes långa anställning i folkskolans tjänst. Enligt lämnad uppgift har Svänsson innehaft sådan anställning av beskaffenhet att jämlikt § 41 i reglementet för statens pensionsanstalt medföra rätt till pension enligt samma reglemente under tillhoppa 26 $\frac{1}{2}$ år, därav såsom överlärare under 5 $\frac{1}{2}$ år. Den pensionsrätt, som varit förenad med Svänssons ifrågakvarande anställning såsom folkskollärare

och överlärare, har genom hans övergång till statstjänst i sin helhet gått förlorad. Då den i § 27 av reglementet för statens pensionsanstalt för visst fall stadgade rätten till uppskjuten tjänstepension tillkommit genom beslut av 1919 års riksdag eller sålunda efter Svänssons förordnande å inspektörstjänsten, kan Svänsson vid sin pensionering ej ens påräkna den blygsamma pension, som skulle motsvarat hans egna avgifter vid tjänst i folkskola.

Att folkskolinspektör för pensionering borde få tillgodoräkna viss föregående tjänstgöring vid kommunal läroanstalt har redan framhållits vid de speciella utredningar, som föregått den genom 1914 års riksdagsbeslut om organiserade folkskolinspektionen. Sålunda ha både löneredningskommittén i sitt den 30 januari 1913 avgivna betänkande del III, sid. 101 och 102, och lärarlönenämnden i sitt huvudbetänkande den 31 oktober 1914, band 1, sid. 134 och 135, framhållit önskvärdheten av tillerkännande av en dylik rätt, och detta ej blott av billighetskäl utan framförallt med hänsyn till nödvändigheten av att för folkskolinspektionen förvärva personer med ingående kännedom om folkundervisningen.

Skolöverstyrelsen har såväl i utlåtanden den 30 april 1915 över lärarlönenämndens förslag och den 29 september 1923 med anledning av en utav folkskolinspektörernas förening ingiven framställning i ämnet gjort uttalanden och förslag, däri bland annat framhållits behovet av rätt för folkskolinspektörer att få tillgodoräkna sig viss utomstatlig tjänstgöring. I sistnämnda yttrande har den tjänstgöringstid, som borde få tillgodoräknas, angivits till sådana utom statstjänst förvärvade tjänstår, som få läggas till grund för beräkning av pension enligt reglementet för statens pensionsanstalt.

Dessa framställningar ha icke föranlett ändring av ifrågavarande bestämmelser.

Vidare anser sig överstyrelsen böra erinra om ytterligare ett förslag, innefattande mera generella bestämmelser om rätt att för statspension tillgodoräkna utomstatlig verksamhet, nämligen det, som gjordes av 1921 års pensionskommitté i 18 § av dess förslag till civil tjänstepensionslag, däri upptagits en bestämmelse av följande lydelse: »Efter prövning av Konungen i varje särskilt fall må tjänsteman kunna förklaras berättigad att få såsom tjänstår för pension tillgodoräkna intill $\frac{2}{3}$ av den tid, han utom statens tjänst må hava utfört sådant arbete av direkt allmännyttig beskaffenhet, som i avseende å sin art och omfattning finnes ur det allmännas synpunkt svara mot, vara jämförbart med eller av högre värde än hans arbete i statstjänst».

I propositionen nr 153 till 1925 års riksdag framlade Kungl. Maj:t förslag till pensionslag i huvudsaklig enlighet med det av 1921 års pensionskommitté utarbetade förslaget. I nu närmast förevarande del behölls förslaget oförändrat, och gjordes vare sig av vederbörande utskott (bankoutskottets utlåtande nr 50) eller riksdagen någon erinran mot förslaget i denna del, men förföll propositionen i sin helhet på grund av skiljaktiga beslut av kamrarna i andra avseenden.

Den 4 september 1926 tillkallades av chefen för finansdepartementet tre sakkunniga för att inom departementet biträda vid överarbetning av uppgjort pensionsförslag. Även dessa sakkunniga, 1926 års pensionsutredning, ha i sitt den 29 mars 1927 avgivna betänkande till ny civil pensionslag, 18 § 1 mom. sista stycket, föreslagit möjlighet att kunna för pension tillgodoräkna utomstatlig tjänst. De sakkunniga föreslå nämligen följande:

»Jämväl i andra fall må tjänsteman efter prövning av Konungen kunna förklaras berättigad att få såsom tjänstår för pension tillgodoräkna, helt eller delvis, den tid, varunder han utom statens tjänst må hava utfört sådant arbete av direkt allmännyttig beskaffenhet, som kan anses hava varit till särskilt gagn för hans arbete i statsjänst». Slutligen har den s. k. 1928 års lönekommitté erhållit uppdrag att utarbeta förslag till ny civil tjänstepensionslag, men lärer yttrande och förslag i ämnet ännu ej ha avgivits.

I detta sammanhang torde böra framhållas, att medan frågan om ändring av tjänstepensionsförhållandena för tjänstemän vid nyreglerade verk, tillhörande den centrala civilförvaltningen, såsom ovan visats, ännu ej vunnit sin lösning, antog riksdagen redan år 1920 en efter det nya lönesystemet lämpad pensionslag för kommunikationsverkens ordinarie befattningshavare (svensk författningssamling nr 254 år 1920). Och genom beslut av 1925 års riksdag har till 20 § av denna lag införts ett stadgande om möjlighet att få för pension tillgodoräkna viss tjänstgöring utom statens tjänst av samma innehåll, som enligt vad ovan erinrats sedermera föreslogs av 1926 års pensionsutredning att inflyta i en civil tjänstepensionslag.

Efter att ha lämnat förestående sammanfattning av pensionsfrågans läge särskilt med hänsyn till rätt för statstjänstemän att för pension tillgodoräkna viss utomstatlig tjänstgöring, övergår överstyrelsen till frågan om möjlighet att — oaktat generellt stadgande i sådant avseende ännu ej föreligger — bereda Svänsson tillägg till sin statspension på grund av hans föregående verksamhet vid kommunala skolor.

Överstyrelsen får i detta hänseende erinra därom, att riksdagen på Kungl. Maj:ts förslag under senare år tillerkänt tilläggs pensioner åt statstjänstemän, såväl vid undervisningsväsendet som inom andra områden av den civila statsförvaltningen, på grund av före statsanställningen innehavd kommunal eller enskild verksamhet. I propositionen nr 116 till 1929 års riksdag har sålunda angivits ett flertal fall, då tilläggs pensioner beviljats åt f. d. lärare med hänsyn till tidigare tjänstgöring vid kommunal eller enskild undervisningsanstalt. Vidare har riksdagen (skrivelse nr 215 år 1929, sid. 24) bifallit en av Kungl. Maj:t gjord framställning av sådan innebörd, att byråchefen i pensionsstyrelsen K. D. Dickman finge för pension tillgodoräknas $\frac{2}{3}$ av den tid, varunder han innehaft anställning i livförsäkringsaktiebolag.

Av riksdagens handläggning av ovan omnämnda ärenden om tilläggs pensioner och särskilt av de uttalanden, som av riksdagen gjorts i dess skrivelse nr 215 år 1929, punkt 79, angående ifrågasatta tilläggs pensioner åt vissa f. d. lärare, inhämtas, att riksdagen vid sitt ståndpunktstagande i hithörande frågor uppställt följande villkor för tillgodoräknande av motsvarande tjänstgöring utom statens tjänst, nämligen

att vederbörande ej pensionerats före år 1926,

att, när fråga är om tjänstgöring vid läroanstalt, tillgodoräknande endast får ske för sådana tider, då anstalten åtnjutit statsunderstöd,

att vederbörandes ifrågavarande verksamhet utom statstjänst varit av direkt allmännyttig beskaffenhet, samt

att denna verksamhet dessutom varit till särskilt gagn för vederbörandes arbete i statens tjänst.

Undersöker man därefter, huruvida de angivna förutsättningarna äro för handen i fråga om folkskolinspektören Svänsson, synes det överstyrelsen, att detta måste vara fallet. Svänsson, som skall avgå från sin tjänst den 12 februari 1930, har haft hela sin föregående verksamhet förlagd till folk-

skolor, därav från och med år 1894 till och med år 1914 såsom ordinarie lärare i Kalmar. Att Svänssons verksamhet under hela denna tid varit av direkt allmännyttig beskaffenhet, liksom att den varit till särskilt gagn för hans arbete som folkskolinspektör, torde icke kunna bestridas. I sistnämnda avseende anser sig överstyrelsen därjämte böra framhålla, att den erfarenhet, som Svänsson efter avlagd folkskollärarexamen erhållit genom sin verksamhet i folkskolans tjänst, varit av avgörande betydelse för Svänssons lämplighet som folkskolinspektör. Överstyrelsen anser sig på grund härav böra livligt tillstyrka, att åtgärd måtte vidtagas för att åt Svänsson utverka sådan tilläggspension, varom här närmast är fråga.

Såsom ovan nämnts äger Svänsson för pension vid innehavande folkskolinspektörstjänst tillgodoräkna 15 tjänstår, vilket, då pensionsunderlaget för folkskolinspektör utgör 4,300 kronor, skulle medföra en pension för Svänsson av allenast $\frac{1}{5} \times 4,300$ kronor = 2,580 kronor. Vid folkskolor har Svänsson mer än 26 år fullgjort tjänstgöring av beskaffenhet att för folkskol-lärare skola tillgodoräknas vid utmätande av pension från statens pensionsanstalt. Även om endast $\frac{2}{3}$ av denna tjänstgöring anses böra tagas i beräkning för tilläggspension åt honom, skulle antalet sådana år likväl uppgå till 17 eller 7 år mer än som skulle erfordras för att Svänsson skulle erhålla hel pension som folkskolinspektör. Skillnaden mellan hel pension och den pension, som nu tillerkänts Svänsson, utgör 1,720 kronor.

På grund av vad ovan anförts får skolöverstyrelsen hemställa, att åtgärd måtte vidtagas för avlåtande av proposition till riksdagen om dess medgivande därtill, att Svänsson må från och med dagen näst efter den, då han avgår från sin tjänst, under sin återstående livstid uppbära, utöver honom författningsenligt tillkommande pension, en årlig tilläggspension å allmänna indragningsstaten av 1,720 kronor.

Statskontorets utlåtande har följande lydelse:

Såsom skolöverstyrelsen framhållit är sökanden enligt statskontorets den 2 januari 1930 meddelade beslut berättigad att efter avgång från tjänsten såsom folkskolinspektör åtnjuta pension enligt den civila pensionslagen till årligt belopp av 2,580 kronor, motsvarande 15/25 av det för honom gällande pensionsunderlaget; och anledningen till att allenast ett sålunda avkortat pensionsbelopp kunnat tilläggas honom är att finna däri, att enligt nämnda lag såsom tjänstår för pension endast må räknas den tid, varunder anställning i statstjänst innehafts.

Med hänsyn till den långa tid, varunder sökanden innehaft lärarbefattning vid folkskola, och på grund av den utredning i ämnet, som av skolöverstyrelsen framlagts, torde goda skäl kunna anses föreligga för utverkande åt sökanden av tilläggspension till sådant belopp att hans pensionsförmån i sin helhet kommer att motsvara hel pension såsom folkskolinspektör.

Genom Kungl. Maj:ts beslut den 24 januari 1930 har Svänsson beviljats nådigt avsked från och med den 13 februari 1930.

Departement-
schefen.

Den i ärendet framlagda utredningen synes mig giva vid handen, att Svänssons begäran om tilläggspension är, sakligt sett, befogad. Visserligen skulle man kunna hysa någon tvekan med hänsyn till att liknande skäl för erhållande av oavkortad pension kunde komma att återopas beträffande

övriga folkskolinspektörer, av vilka flertalet övergått till statstjänst efter tjänstgöring inom det kommunala folkskoleväsendet. Emellertid är det endast ett mindre antal av de nuvarande folkskolinspektörerna, som icke vid blivande avgång komma att kunna återopa fullt antal tjänstår i statstjänst, varför ett bifall till Svänssons framställning icke, även om det skulle kunna betraktas såsom prejudicierande för dessa andra fall, synes kunna få några mera vittgående konsekvenser. Därtill kommer att riksdagen i ett flertal fall förut bifallit liknande framställningar, i vilket hänseende jag tillåter mig hänvisa till vad jag förut under punkt 3 härom anfört. Jag har på grund härav ansett mig kunna låta mina betänkligheter vika och vill tillstyrka, att Svänsson å allmänna indragningsstaten beredes tilläggs-pension med det av överstyrelsen föreslagna beloppet, 1,720 kronor för år, varigenom hans pensionsförmåner uppbringas till samma belopp som hel tjänstepension för folkskolinspektör.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att medgiva, att f. d. folkskolinspektören Edvard Elieser Svänsson må från och med den 1 mars 1930 under sin återstående livstid, utöver honom författningsenligt tillkommande pension, å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig tilläggs-pension av 1,720 kronor, med rätt att å sammanlagda pensionsförmånerna åtnjuta förhöjning enligt bestämmelserna i kungörelsen den 18 juni 1925 (nr 280).

16:o.

I skrivelse av den 13 april 1929 har direktionen över institutet och förskolan för blinda å Tomtebodas, under återopande av innehållet i en av rektorn vid institutet, tillika blindinspektör, till direktionen avlåten skriftlig framställning i ämnet, hemställt om beredande av årlig pension till största möjliga belopp till städerskan vid institutet Hulda Karolina Ekstrand, född Envall, att utgå, sedan hon uppnått 65 år, från och med månaden näst efter den, under vilken hennes tjänst vid institutet upphör.

Understöd åt
städerskan
Hulda
Karolina
Ekstrand.

Av handlingarna i ärendet inhämtas bland annat:

Hulda Karolina Ekstrand, som är född den 13 januari 1865, började sitt arbete i institutets tjänst i september 1906. Under tiden till den 1 augusti 1909 var hon anställd som biträde med renhållning endast vissa dagar i veckan. Från och med sistnämnda dag till och med den 31 augusti 1917 tjänstgjorde hon som tvätterska varannan vecka och med andra förefallande göromål den övriga tiden med undantag av någon enstaka dag. Sedan den 1 augusti sistnämnda år har hon utan avbrott tjänstgjort som vårdarinnebiträde, tvätterska eller städerska. Hennes kontanta lön uppgår till 708 kronor per år. Härtill kommer fri kost, bostad med värme och lyse, fri tvätt och fri läkarvård, vilka naturaförmåner torde kunna beräknas till 600 kronor för år, varför den sammanlagda lönen utgör 1,308 kronor. Hennes

krafter räcka ej längre till med det ansträngande arbetet, och hon saknar medel till sitt uppehälle.

Över ifrågavarande framställning hava utlåtanden avgivits den 31 augusti 1929 av skolöverstyrelsen och den 17 september 1929 av statskontoret.

Skolöverstyrelsen har i huvudsak anfört följande:

Då Hulda Karolina Ekstrand icke är uppförd å ordinarie stat, är hon icke heller lagligen berättigad till pension. Överstyrelsen anser det emellertid vara med rättvisa och billighet förenligt, att även hon på sin ålderdom kan komma i åtnjutande av den förmån, som genom pension av statsmedel kan beredas befattningshavare efter avslutad verksamhet i det allmännas tjänst, detta så mycket hellre som hon på grund av sina nedsatta krafter synes oförmögen att själv mera väsentligt bidra till sitt uppehälle. Kungl. Maj:t har också tidigare vid flera tillfällen gjort framställning till riksdagen om beredande av pension åt liknande befattningshavare, och dessa framställningar hava i allmänhet vunnit riksdagens bifall. Så tilldelades genom Kungl. Maj:ts och riksdagens beslut år 1929 pension åt bland andra vårदारinnan vid institutet för blinda å Tomtebodas Anna Augusta Öhman, född Andersson, till belopp av 696 kronor (proposition nr 27, punkten 11:o, riksdagens skrivelse nr 215, punkten 76:o).

Pensionsbeloppet åt här ifrågavarande befattningshavare synes överstyrelsen lämpligen böra beräknas i anslutning till vad som skett beträffande nyssnämnda Öhman. Beträffande den tid, för vilken pension åt Ekstrand skall beräknas utgå, vill överstyrelsen erinra om att Ekstrand tjänstgjort oavbrutet under mer än 20 år samt varit anställd som biträde med renhållning vissa dagar i veckan tre år. Vad angår sistnämnda tid har överstyrelsen av rektor vid institutet inhämtat, att Ekstrand för sagda tid utkvitterat en förhållandevis hög avlöning, att hennes då utförda arbete vid institutet torde hava utgjort hennes huvudsakliga sysselsättning samt att hon enligt vad rektor hade sig bekant icke innehåft annat avlönat arbete. Med hänsyn härtill och i betraktande av hennes i övrigt långa tjänstgöring vid institutet synes det icke obilligt, att hon må för pension tillgodoräkna sig även sagda tre år. Pensionsbeloppet för Ekstrand, som vid avgång efter uppnådda 65 år således synes kunna tillgodoräkna sig 23 tjänstår, skulle enligt ovan angivna grunder komma att utgöra 768 kronor ($530 + 8 \times 14 + 132 =$ efter avrundning 768).

Statskontoret yttrar bland annat följande:

Goda skäl synas föreligga för beredande av pension åt Hulda Karolina Ekstrand; och har statskontoret beträffande skolöverstyrelsens förslag icke annat att erinra än försåvitt angår det föreslagna pensionsbeloppet. Detsamma har avpassats enligt de grunder, som i kungörelsen den 15 januari 1926 (nr 10) fastställts för beviljande av förtidspension för vissa övertaliga civila löntagare vid armén och marinen. Emellertid har statskontoret vid prövning av gjorda framställningar om förtidspension åt vid militära institutioner anställda städerskor funnit sådan befattningshavare icke vara att hänföra till någon av de grupper, som omförmålas i berörda kungörelse, och alltså funnit sådan förmån icke tillkomma städerska. Med hänsyn härtill och då i allt fall en beräkning av pensionsbeloppet efter de i nämnda kungörelse angivna grunderna leder till högre förmån än som i dylika fall förut beviljats, föreställer sig statskontoret, att det föreslagna beloppet måste icke obetydligt nedsättas.

Ämbetsverket håller före, att ett belopp av 660 kronor skulle kunna anses lämpligt i detta fall.

Jag anser tillräckliga skäl hava anförts för beredande av understöd åt Hulda Karolina Ekstrand, och ansluter jag mig i fråga om beloppet av berörda understöd till det av statskontoret i ämnet avgivna förslaget.

Departementschefen.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva att städerskan vid institutet och förskolan för blinda å Tomtebodas Hulda Karolina Ekstrand, född Envall, må från och med månaden näst efter den, under vilken hon avgår från sin anställning vid institutet, under sin återstående livstid från allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt understöd av 660 kronor.

Vad departementschefen sålunda under punkterna 1:o--16:o hemställt behagar, på tillstyrkan av statsrådets övriga ledamöter, Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifalla samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Em. G:son Bergman.
